

Tunnetaitojen sekä vuorovaikutuk- sen vahvistaminen Näe hyvä mussa- leiritoiminnassa

Emma Kirjokivi

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen
vahvistaminen Näe hyvä mussa-
leiritoiminnassa**

Emma Kirjokivi
Bachelor of Social Services
Opinnäytetyö
Toukokuu2019

Emma Kirjokivi

Tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistaminen Näe hyvä mussa- leiritoiminnassa

Vuosi 2019 Sivumäärä 72

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Parasta Lapsille ry:lle oppaat tunne- sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Oppaat on suunniteltu leiritoiminnan ohjaajille käytettäväksi sekä vanhemmille kotiin jaettavaksi.

Ohjaajille suunnatun oppaan tavoitteena on vahvistaa sekä lisätä tietoisuutta lasten tunne- sekä vuorovaikutustaitojen kehityksestä ja niiden tukemisesta leiritoiminnassa. Oppaan tarkoituksena on tukea ohjaajia lasten kanssa käytävään myönteiseen vuorovaikutukseen, sekä antaa vinkkejä erilaisiin toimintatapoihin käytännön esimerkein. Vanhemmille suunnatun oppaan tavoitteena on tukea ja vahvistaa perheiden arkea sekä lapsen ja vanhemman välisiä suhteita.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsiteltiin lasten tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen kehittymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, sosiaalipedagogiikkaa sekä ehkäisevää työtettä.

Opinnäytetyön tekijä kehitti oppaat havainnoimalla samaa lastenryhmää leiritoiminnassa kolmen viikonlopun ajan sekä osallistumalla aktiivisesti leiritoiminnan toteuttamiseen, ohjaamiseen ja tekemiseen yhdessä lasten kanssa. Havainnot osoittivat lastenryhmän kehityksen ja kasvun leiriviikonloppujen aikana sekä toivat esiin erilaisia huomioon otettavia havaintoja pohdittaessa lasten tunnetaitoihin ja vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä.

Lopputulos ja saatu palaute osoittivat, että tällaisille oppaille oli tarvetta ja jatkossa voisi olla mahdollista kehittää kokonaan uusi koulutus ohjaajille tunne- sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen leiritoiminnassa.

Asiasanat: ehkäisevä lastensuojelutyö, tunnetaidot, vuorovaikutus, leiritoiminta

Emma Kirjokivi

Strengthening emotional skills and interaction in Näe hyvä mussa - camp activity

Year	2019	Pages	72
------	------	-------	----

The purpose of this Bachelor's thesis was to produce guides for Parasta Lapsille ry to strengthen children's emotional and interaction skills in Näe hyvä mussa - camps. The guides are meant for camp counselors to use and to hand out for the children's parents.

The aim of the guide for camp counselors is to strengthen and raise awareness of the development of children's emotional and interaction skills and their support in camp activities. The purpose of this guide is to support camp counselors on positive interaction with children, and to provide tips on practical ways of working with different examples. The objective of the guide for parents is to support and strengthen the everyday life of families and the relationship between the child and the parent.

The theoretical framework of the thesis dealt with the development of children's emotional skills and interaction and the factors influencing it, social pedagogy and a preventive approach.

The author of the thesis developed the guides by observing the same group of children in camp activities for three weekends and actively participating in the implementation, guidance and performance of the camp together with the children. The findings showed the development and growth in the group of the children during the camp weekends and highlighted various observations to be considered when considering factors related to children's emotional skills and interaction.

The result and the feedback received showed that there was a need for such guides, and it could be possible to develop a completely new course for camp counselors to help them strengthen children's emotional and interaction skills in camp activities.

Keywords: preventive child protection, interaction, emotional skills, camp activity

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet	7
2.1	Parasta Lapsille ry	7
2.1.1	Ehkäisevä lastensuojelutyö	8
2.1.2	Vapaaehtoistoiminta	8
2.1.3	Näe hyvä mussa - leiritoiminta	9
2.2	Toiminnallinen opinnäytetyö	9
3	Tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen merkitys lapsen kasvatuksessa	10
3.1	Tunnetaidot sekä tunnekasvatus osana leiritoimintaa	10
3.2	Vuorovaikutuksen merkitys leiritoiminnassa	13
3.3	Sosiaalipedagoginen viitekehys ja ehkäisevä työote	15
4	Opinnäytetyön toteutus	16
4.1	Leiritoiminta	18
4.2	Leiriviikonloppujen suunnittelu	18
4.3	Havaintoja leiritoiminnasta	20
4.4	Lastenryhmän havainnointi leirikerroilla	22
5	Tunnereppu	25
5.1	Opas ohjaajille	26
5.2	Lehtinen vanhemmille	26
5.3	Työelämän edustajan arviointi materiaalien toimivuudesta	27
5.4	Oma arviointi leiritoiminnasta sekä materiaaleista	28
6	Pohdinta	29
6.1	Työn luotettavuus ja eettisyys	29
6.2	Kehittämisideoita jatkoa varten	30
6.3	Oma ammatillinen kehittyminen	31
	Lähteet	32
7	Kuvat	35
8	Liitteet	36

1 Johdanto

Ehkäisevä lastensuojelu on lasten suojelua ennen lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Se voi kohdistua koko ikäluokkaan, mutta se voi myös olla valikoivaa, haavoittuvassa elämäntilanteessa oleviin yksilöihin ja ryhmiin kohdentuvaa. Haasteina nähdään lasten ja perheiden oikealla hetkellä tapahtuva avuntarpeen ennakointi sekä tuen ja muiden väliintulojen ajoitus sekä toimeenpano. Lastensuojelun ehkäisevän toiminnan rinnalla voidaan käyttää käsitettä edistävä työ. (Törrönen ym. 2016, 262-263.)

Opinnäytetyöni aihe syntyi tehdessäni syksyllä työharjoittelun lastensuojelulaitokseen, jossa huomasin selkeitä puutteita lasten tunne- sekä vuorovaikutustaidoissa ja lähdin pohtimaan, kuinka niitä voisi lähteä kehittämään tai kehittää jo ennaltaehkäisevästi, edistävästi. Näin olen päädyin ottamaan yhteyttä Parasta Lapsille ry:hyn, joka on valtakunnallisesti toimiva lastensuojelujärjestö. Kysyin, olisiko heillä ideoita sekä tarvetta tällaiselle opinnäytetyölle. Sovimme tapaamisen ja istuimme yhdessä alas miettimään ideoita ja aihetta, joka muotoutui käden käänteessä nykyiseksi opinnäytetyökseksi.

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, joka on tehty yhteistyössä Parasta Lapsille ry:n kanssa. Toteutin opinnäytetyön toiminnallisen osuuden kevään 2019 aikana. Leirit järjestettiin Parasta Lapsille järjestön omassa leirikeskuksessa Pukkilassa, Virroilla.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tunnetaitojen ja vuorovaikutuksen vahvistaminen Parasta Lapsille ry:n Näe hyvä mussa - leiritoiminnassa, johon teoriaosuus vahvasti pohjautuu. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat merkittäviä ja hyödyllisiä paitsi mielenterveyden myös oppimisen kannalta. Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat yhteydessä lapsen ja nuoren hyvinvointiin sekä toimeen tulemiseen elämässä ja myöhemmin yhteiskunnassa. Itsetietoisuus, itsensä johtaminen, sosiaalinen tietoisuus, vastuullinen päätöstenteko sekä sosiaaliset taidot kehittyvät käsikädessä yhdessä tunne- sekä vuorovaikutustaitojen kanssa. (Denham & Brown 2010, 656-657.)

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda Parasta Lapsille ry:lle ”Tunnereppu” materiaalipaketti. Tunnereppu on saatavilla jokaisessa Parasta Lapsille ry:n leirikeskuksessa ja se sisältää kehittämäni oppaan ohjaajille tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistamisen leiritoiminnassa sekä muita peleihin sekä leikkeihin liittyviä välineitä. Opinnäytetyöni sivutuotoksena tein vanhemmille kotiin jaettavaksi pienen lehtisen, joka sisältää helppoja ja nopeita harjoitteita, joita vanhempi voi yhdessä lapsensa kanssa tehdä. Lehtinen sisältää yhden teeman aina jokaiselle viikolle, viiden viikon ajan. Se kulkee käsikädessä Näe hyvä mussa - leirien teemojen ja aiheiden kanssa.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää tunnereppu materiaalipaketti Näe hyvä mussa - leiritoimintaan. Tavoitteisiin lukeutuvat lasten tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistaminen leiritoiminnassa. Toteutin opinnäytetyöni yhteistyössä Näe hyvä mussa - toiminnan kehittäjän Katja Timlinin kanssa, joka arvioi tunnereppun toimivuutta sekä tuloksellisuutta.

Valitsin aiheen sillä olen kiinnostunut lasten ja perheiden hyvinvoinnista sekä tukemisesta. Halusin olla mukana kehittämässä ehkäisevää lastensuojelua leiritoiminnan arjessa. Työskentelen tällä hetkellä lastensuojelulaitoksessa ja olen siellä huomannut selkeät puutteet lasten tunne - sekä vuorovaikutustaidoissa. Koen tärkeäksi löytää erilaisia keinoja sekä menetelmiä vahvistaa näitä taitoja ja tukea lapsia niiden harjoittelussa, mikä vaatii aikaa sekä kärsivällisyyttä ja voi olla pitkäaikainenkin prosessi.

Leiritoiminnan lapset eivät välttämättä ole automaattisesti lastensuojelun asiakkaita, mutta näiden taitojen vahvistaminen on tärkeää jokaisen lapsen kehityksen kannalta sekä positiivisen minäkuvan rakentamisessa. Jotta lapsi voisi keskittyä harjoittamaan taitojaan ja voisi rauhassa havainnoida ympäristöään, on olennaista, että hän voi kokea olonsa turvallisesti toimintaympäristössään (From & Koppinen 2012, 28).

2.1 Parasta Lapsille ry

Parasta Lapsille ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton, valtakunnallisesti operoiva lastensuojelujärjestö, joka tekee ennaltaehkäisevää työtä tukea tarvitsevien lapsiperheiden parissa. Järjestö on perustettu vuonna 1945 sotien jälkeen luomaan turvaa ja antamaan tukea sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleville perheille, heidän lapsilleen sekä sotaorvoille. (Parasta Lapsille ry 2018a.) Toiminta vahvistaa lasten ja perheiden arjessa jaksamista. Järjestö toimii aktiivisesti niiden yhteistyötahojen kanssa, joilla on hyvä perehtyneisyys kohderyhmään kuuluvien lasten ja lapsiperheiden elämästä (Parasta Lapsille ry 2018d, 5).

Vuosien saatossa järjestö on kehittynyt vaikuttavasti. Toimintaa toteuttavat ympäri Suomea olevat paikallisosastot/ toimipaikat, joita on tällä hetkellä kymmenen. Päätoimisto sijaitsee Malmilla, Helsingissä. Parasta Lapsille ry:n leiritoimintaa järjestetään vuokratiloissa sekä järjestön omissa leirikesköksissä; Lomakeskus Pukkilassa Virroilla sekä Leirikeskus Koivuhaassa Haukiputaalla. Opinnäytetyöni toiminta toteutettiin keväällä 2019 Pukkilassa kolmena eri viikonloppuna, sekä suunnittelin näiden lisäksi vielä viimeiselle viikonlopulle menetelmiä käytettäväksi.

Järjestön toiminnassa selkeästi mukana kulkevat arvot ovat: lapsuuden kunnioittaminen, luotettavuus, avoimuus, suvaitsevaisuus sekä yhteisöllisyys. Toiminta on monikulttuurista, YK:n

lapsen oikeuksien sopimus antaa suunnan järjestön toiminnalle.

Rahoituksen Parasta Lapsille ry saa pääasiassa Lasten Päivän Säätiöltä sekä Veikkaukselta.

(Parasta Lapsille ry 2018b.)

2.1.1 Ehkäisevä lastensuojelutyö

Parasta Lapsille ry on lastensuojelujärjestö, joka tuottaa ehkäisevän lastensuojelun palveluja. Toiminta on suunnattu lapsille ja nuorille, joista moni on kohdannut elämässään pelkoa sekä turvattomuutta ja pettymyksiä. Lapsuus on saattanut jäädä kokematta, sillä lapsi on joutunut kokemaan aikuisten maailmaan kuuluvat asiat liian aikaisin. (Parasta Lapsille ry 2018d, 2.)

Ehkäisevän lastensuojelutyön sekä varhaisen puuttumisen avulla ennaltaehkäistään perheiden ajautumista lastensuojelun asiakkuuteen ja pyritään ratkomaan eteen tulleita ongelmia sekä haasteita yhteisymmärryksessä siitä, mikä on lapsen edun mukaista ennen kuin tilanne eskaloituu pahemmaksi. Ehkäisevän työn yleisiä tavoitteita ovat mm. hyvien edellytysten antaminen lapsuuteen sekä lapsiväestön hyvinvointi (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 162).

Ennaltaehkäisevä lastensuojelu on määritelty myös lastensuojelulaissa (2007, 3a§) seuraavalla tavalla:

”Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.”

Järjestön toiminnalla pyritään lisäämään erilaisten ihmisten yhteenkuuluvuutta sekä mahdollistetaan yksilön kuulluksi tuleminen ja oman äänen esille saaminen. Ehkäisevällä työllä pyritään välttämään negatiivisten ongelmien synty sekä syveneminen.

2.1.2 Vapaaehtoistoiminta

Parasta Lapsille ry:n toiminta perustuu vahvasti vapaaehtoisuuteen. Vuosittain heillä on n. 200 vapaaehtoista toteuttamassa toimintaa yhdessä järjestön työntekijöiden kanssa. Koulutuksia vapaaehtoisille järjestetään ympäri vuoden, peruskoulutuksen lisäksi heillä on mahdollista lisä kouluttautua monikulttuurisuuden, vihapuheen, somelähetteliäisyyden ja ohjaajana toimimisen parissa sekä erilaisiin peleihin ja leikkeihin tutustuen. (Parasta Lapsille ry 2018b).

Vapaaehtoisten antamassa palautteessa mainitaan rikastuttavana kokemuksena erilaisten kulttuurien ja omien ennakkoluulojen kohtaaminen. Useat vapaaehtoiset palaavat leirille joka

vuosi. Leirille houkuttavat mm. hyvä ohjaajatiimi, yhteishenki, lasten ja perheiden ilo, leirielämykset sekä kokemus oman toiminnan tärkeydestä. (Parasta Lapsille ry 2017, 9.)

2.1.3 Näe hyvä mussa - leiritoiminta

Näe hyvä mussa - leiritoiminta on suunnattu 9-13 vuotiaalle lapsille, tarvittaessa 7-8 vuotiaat sisarukset voivat myös osallistua leirille. Toiminta on suunnattu perheille, jotka ovat tuen tarpeessa. Leirille otetaan max. 25 lasta, valinnassa huomioidaan perheen sosiaalinen, taloudellinen sekä terveydellinen tilanne.

Näe hyvä mussa - leiritoimintaa ovat toteuttamassa yhdessä leirijohtajan sekä pedagogin kanssa joukko toimintaan koulutettuja vapaaehtoisia. Pedagogin työpanos tuo leiriin mukaan jokaista lasta ajatellen kannustavan pedagogisen sisällön. Leireillä vahvistetaan mukavan tekemisen ohella vuorovaikutusta, lapsen minäkuvaa sekä perusturvallisuutta. (Parasta Lapsille ry 2018c.) Leireihin osallistuu lasten määrän sekä tarpeiden mukaan 5-7 ohjaajaa.

Toiminta toteutetaan yhteistyössä kuntien kanssa: Riihimäki, Hämeenlinna, Tampere sekä uutena tulijana Oulu. Parasta Lapsille ry:n leiritoiminta on käynnistetty vuonna 2017.

2.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Parasta Lapsille ry:lle ei ole aiemmin tehty vastaavanlaista opinnäytetyötä ja työni tarkoituksena on luoda heidän käyttöönsä materiaaleja, jotka he voisivat jatkossa ottaa käyttöön sellaisenaan tai mahdollisesti muokata tilanteen vaatimalla tavalla. Koen tärkeäksi tukea sosioekonomisesti huonommassa asemassa olevien perheiden arkea sekä jaksamista, siitä lähtikin liikkeelle innostukseni tätä aihetta kohtaan.

Vilka ja Airaksinen (2003, 9-10) toteavat toiminnallisen opinnäytetyön olevan käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, järjestämistä sekä sen järjeistämistä. Opinnäytetyössä tulevat yhdistyä niin käytännön toteutus kuin raportointi, sen tulisi olla käytännönläheinen ja osoittaa, että tekijä hallitsee alan tietojen sekä taitojen yhdistämisen.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen, jonka tutkimusaineisto on kerätty leirikertojen aikana havainnoiden leirin lapsia, sekä pedagogilta ja muilta leiriohjaajilta kirjallisesti saadun palautteen avulla leirikertojen välillä. Olen itse ryhmäkertojen aikana havainnoinut lasten toimintaa, sekä sitä, onko heidän toiminnassaan tapahtunut muutoksia kertojen välillä. Olen yhdistänyt omat havaintoni saamani palautteen kanssa ja pyrkinyt näin kehittämään tunnerepun sisältöä tehokkaammaksi.

Olen kehittänyt ja suunnitellut toiminnallisia tuokioita leiriviikonlopuille ja toteuttanut toimintaa itse leirien aikana ohjaten sekä yhdessä lasten kanssa tehden. Toteutin opinnäytetyön toiminnallisen osuuden kevään 2019 aikana.

3 Tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen merkitys lapsen kasvatuksessa

Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys pohjautuu vahvasti tunnekasvatukseen, tunnetaitoihin, vuorovaikutukseen sekä sosiaalipedagogiikkaan ja näiden yhteyteen toisiinsa, joita tulen käsittelemään tarkemmin seuraavissa luvuissa.

Jalovaara (2006) toteaa, että lapsen tulee saada peilata kaikenlaiset tunteensa ilman häpeän tunnetta, jolloin hän oppii hyväksymään tunteensa. Lapsella on myös oikeus itkeä pettymysten kohdatessa. Lasta tulee opettaa ymmärtämään sosiaalisen elämän rajat.

Opinnäytetyötäni ajatellen myös vuorovaikutus ja sen merkitys ovat suuressa roolissa ja kulkevat käsikädessä yhdessä tunnetaitojen kanssa. Lapsuus on vuorovaikutuksen harjoitteluaikaa. Vuorovaikutus kehittyy ihmisillä elämän aikana ja sen tukeminen lapsuudessa on tärkeitä. Lapselle täytyy antaa oikeus omiin tunteisiinsa sekä kokemuksiinsa ja mahdollisuus puhua omasta puolestaan, tällä tavoin myös lapsen itseilmaisu kehittyy. Myllyviita (2016, 2017, 26) toteaa tunteiden ilmaisun olevan vuorovaikutusta ohjaava tekijä.

Tunnetaidoista, tunnekasvatuksesta sekä vuorovaikutustaidoista löytyy kattavasti materiaalia sekä erilaisia teorioita ja ajatuksia. Olen teoriaosuudessa keskittynyt ja halunnut nostaa esille tärkeiksi havaitsemiani kohtia sekä yhteyksiä, jotka ovat relevantteja tätä opinnäytetyötä ajatellessa. Opinnäytetyötä tehdessäni olen ottanut huomioon saatavilla olevien materiaalien laajuuden.

3.1 Tunnetaidot sekä tunnekasvatus osana leiritoimintaa

Näen tärkeänä tunnetaitojen sekä tunnekasvatuksen osana ehkäisevää lastensuojelutyötä sekä leiritoimintaa. Leiritoiminta on lapsille turvallinen ympäristö harjoitella näitä taitoja yhdessä muiden lasten sekä turvallisten aikuisten parissa.

Perheet sitoutuvat Näe hyvä mussa - leiritoimintaan koko lukukauden ajaksi. Kevään aikana viikonloppuja on yhteensä viisi. Jatkuvat leirikerrat yhdessä tutuiksi tulevien lasten sekä ohjaajien parissa, luovat lapselle hyvän pohjan tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen harjoitteluun. Leiritoiminnan avulla on mahdollista helpottaa perheen arkea, sekä mahdollistaa heille jopa valoisampi tulevaisuuden näkymä.

Myllyviita (2016, 2017, 19) toteaa tunteiden syntyvän ihmisen ja ympäristön yhteisvaikutuksesta. Tilanteessa koetut tunteet muotoutuvat ihmisen persoonallisuuden, havainnointitavan

sekä tilanne arvioinnin mukaan. Usein tunteiden taustalla on jokin halu, motivaatio, joka saa ihmisen tunteet vireiksi. Myös lapsilla on tarve tunteiden takana. Aikuisen tulee nähdä lapsi tunteen läpi ja kyetä ratkaisemaan ja auttamaan lasta tunteiden hallinnassa.

Kanninen ja Sigfrids (2012) tuovat hyvin esiin sen, että saadakseen yhteyden lapseen, tulee tätä kuulla aidosti ja virittäytyä lapsen tunteisiin ja kokemuksiin. Lapselle kuuluu välittyä tunne siitä, että hänet huomioidaan ja hänen tunteitaan ymmärretään, myös silloin kun lapsi ei niitä itse ymmärrä tai osaa käsitellä.

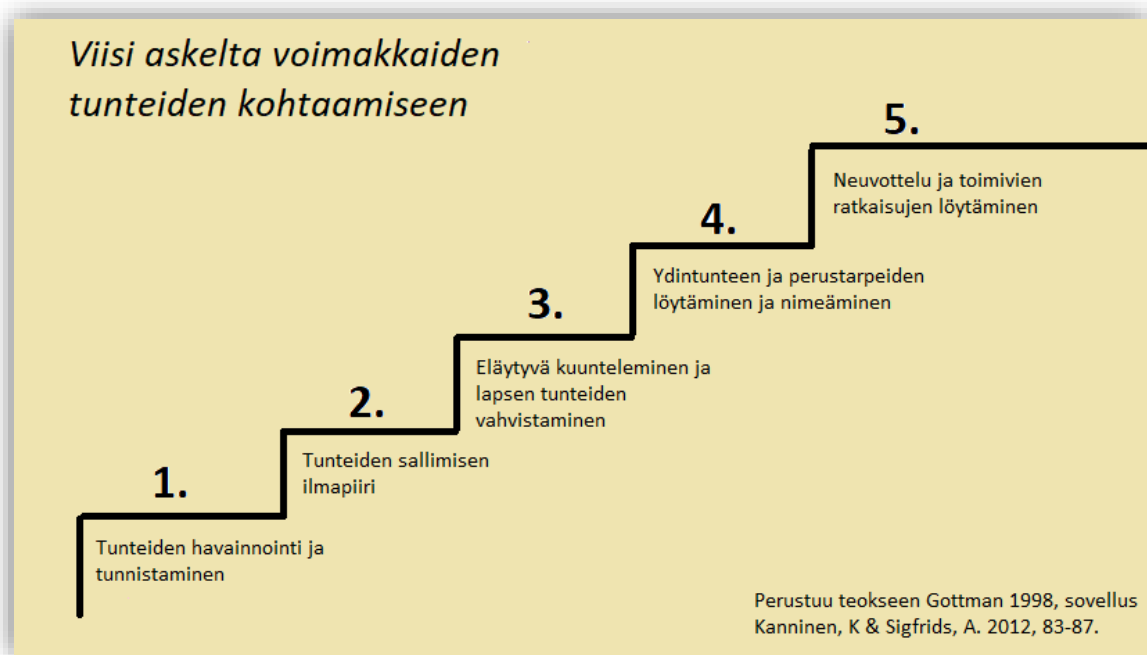
Kuvassa 1 on viisi askelta voimakkaiden tunteiden kohtaamiseen. Nämä askeleet, tunnesäätely tulisi jokaisen omaksua itselleen käyttöön lasten parissa työskenneltäessä. Askeleet pohjaavat hyvin tunnetaitojen ja tunnekasvatuksen käsittelyä yhdessä lapsen kanssa. Myös leiritoimintaan sekä sen ohjaajille, koen hyödylliseksi näihin askeleisiin tutustumisen.

Ensimmäisessä askeleessa keskitytään tunteiden tunnistamiseen, joka on pohja seuraavalle askeleelle. Lasta tulee havainnoida sekä huomioida lapsen eleitä, ilmeitä ja äänen sävyjä, lapsi viestittää käyttäytymisellään, kun hänellä ei ole sanoja taustalla oleville tunteille.

Seuraava askel on viestintää tunteiden sallimisesta. Lasta tulee rohkaista kertomaan tunteistaan, eikä niitä tule välttää tai väheksyä. Lapsen tunteille on annettava tilaa, mutta aikuisen tulee myös ennakoita ja osata katkaista tilanne, jos näyttää sille, että lapsi ei kykene tunteiltaan rauhoittumaan. Tarvitaan vahvaa osaamista ymmärtää lapsen tunteiden laukaisevia tekijöitä, sekä tilannetajua pysähtyä erinäisiin tilanteisiin ja pohtia niitä yhdessä lapsen kanssa. Kolmannessa askeleessa ollaan asian ytimessä. Aikuisen tulee keskittyä lapseen ja tämän kertomaan sekä viestittämään asiaan. Lapsi kokee tärkeäksi tunteen siitä, että häntä kuullaan ja hänestä ollaan oikeasti kiinnostuneita. Aikuinen pystyy eleillään sekä empaattisuudellaan osoittamaan tämän lapselle. Lapsi ei välttämättä kykene erottamaan tunteita toisistaan tai ei ymmärrä kokemaansa, jolloin aikuinen voi kysyä lapselta tarkentavia kysymyksiä kuten: ”Voisiko olla niin että sinusta tuntui...” tai ”Minulle tuli sellainen tunne, että sinä...”. Tarkoitus on palauttaa kuulemansa lapselle omin sanoin, jolloin lapsi usein tuntee tullessa kuulluksi ja ymmärretyksi.

Neljännessä vaiheessa autetaan lasta nimeämään tunteet, joka auttaa lasta rauhoittumaan ja selventämään ajatuksiaan. Tässä vaiheessa on hyvä nähdä perustarpeet tunteiden taustalla, mistä mikäkin tilanne on lähtenyt liikkeelle ja mitä tuntemuksia se on lapsessa aiheuttanut. Voidaan yhdessä miettiä sitä, miten tilanteessa voisi toimia toisin. Lapselle tulee kuitenkin tehdä selväksi, että tunteiden tunteminen on sallittua, niiden ilmaisua voi jokainen harjoitella ja kehittää.

Viimeinen vaihe sisältää rauhassa lapsen kanssa keskustelun ja ratkaisuiden hakemista. Tuodaan edelleen esille se, että tunteiden tunteminen ja näyttäminen ei ole ongelma, vaan se, minkälaisen käyttäytymisen lapsi tilanteessa valitsee ja lähdetään siihen hakemaan vaihtoehtoisia toimintatapoja. (Kanninen & Sigfrids 2012, 80-87.)

Kuva 1: Viisi askelta voimakkaiden tunteiden kohtaamiseen.

Nämä askeleleet ovat sovellettavissa ns. tavallistenkin tunteiden kohtaamiseen, jokaisella tulisi olla välineet työskennellä tunteiden parissa. Askeleet soveltuvat myös hyvin opinnäytetyöhöni, sillä Näe hyvä mussa- leireissä on juurikin kyse lapsen kuulemisesta ja näkemisestä sekä tarpeiden ymmärtämisestä tunteiden takaa. Myös Jääskinen (2017, 35) tuo teoksessaan esiin tunnetaidot prosessina, joka sisältää yhtenevät askeleet Kannisen ja Sigfridsin teorian kanssa.

Usein, jos vanhemmilla on puutteita tunteiden säätelytaidoissa näkyvät ne myös lapsella. Vaikka lapsella olisi valmiudet tunteiden säätelyyn, tarvitsee hän siihen jonkun, joka ne hänelle opettaa. Lapsi voi myös välttää jonkin tietyn tunteen ilmaisemista, jos se aiheuttaa vanhemmissa negatiivisia reaktioita. (Myllyviita 2016, 2017, 37-38, 93.)

Tunteiden näyttämiseen vaikuttaa myös vahvasti lapsen ja vanhemman välille syntynyt kiintymyssuhde. Sen ollessa hyvällä pohjalla, uskaltaa lapsi näyttää avoimesti omat tunteensa sekä tarpeensa ja luottamaan siihen, että hänen viesteihinsä vastataan. Kiintymyssuhteen ollessa turvaton, lapsi oppii kieltämään tarvitsevuutensa ja tunteidensa, etenkin kielteisten tunteidensa ilmaisua. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 37-38, Jääskinen 2017, 77.)

Leiritoimintaan hakeutuvat tukea tarvitsevat perheet, joiden omat voimavarat ovat vähissä. Opinnäytetyöni lopputuloksena tuottamani lehtinen auttaa myös vanhempia harjoittelemaan tunnetaitoja yhdessä lastensa kanssa. Näitä tunnetaitoja yhdessä harjoitteleamalla lapsi kasvatetaan itsetuntemusta ja saa kokemuksia siitä, että voi itse vaikuttaa oloonsa, ajatuksiinsa ja tunteisiinsa. (Jääskinen 2017, 35.)

3.2 Vuorovaikutuksen merkitys leiritoiminnassa

Vuorovaikutus heijastaa suoraan tapaa, jolla teemme yhteistyötä toisten ihmisten kanssa. Huono vuorovaikutus on sitä, että viesti ei mene perille, tai se ymmärretään väärin tai sitä ei haluta ymmärtää (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 1998, 12). Vuorovaikutus rakentuu kahden toisistaan eroavan ilmaisullisen muodon ympärillä, jotka ovat sanaton ja sanallinen viestintä (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 20). Vuorovaikutukseen vaikuttavat monet eri tekijät mm. katseet, eleet, ilmeet, kosketus sekä erilaiset äänensävyt sekä puhetyyli.

Vuorovaikutus on ajatusten ja tunteiden kokemista sekä jakamista, yhdessä tekemistä ja yhdessä olemista. On tärkeää ymmärtää, että vuorovaikutuksessa toisten kanssa ei ole kyse vain taitojen käyttämisestä ja hallinnasta. Tunne - ja vuorovaikutustaitojen käyttö vaatii peruspilarikseen toista ihmistä kunnioittavan ja tasa-arvoisen asenteen. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 19. Talvio & Klemola 2017, 163.)

Toivakka ja Maasola (2011, 31) tuovat esille havainnoinnin sekä kuuntelemisen taidon tärkeyden toisen kohtaamisen ja ryhmän suhteiden ymmärtämisen kannalta. Heidän mukaansa vuorovaikutuksen havainnointi antaa mahdollisuuden kehittää ryhmän jäsenten välisiä suhteita. Havainnoinnin tärkeys korostuu myös leiritoiminnassa, erityisesti pedagogi, mutta myös muut leiriohjaajat sekä johtaja havainnoivat lapsia leirikertojen aikana. Lasten havainnointi ja herkkä tilannetaju ovat leiritoiminnassa erityisen tärkeitä. Havainnoinnin avulla saamme tietoa lasten mahdollisesta kehityksestä leirien välillä sekä kykenemme muovaamaan toimintaa kyseiselle ryhmälle sopivaksi.

Lapsen vuorovaikutus- sekä viestintätaidot alkavat kehittymään jo heti syntymästä lähtien. On tärkeää, että vauva alkaa jo tietoisesti pyrkiä osallistumaan erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin ja, että aikuinen vastaa niihin. Tämä luo pohjaa myöhemmin lapsen kehitysvaiheessa taitojen syventämiseen ja itsensä, sekä oman toiminnan ymmärtämiseen. Lapsen tulee saada harjoitella näitä taitoja turvallisessa ympäristössä, joka edellyttää aikuisen läsnäoloa sekä paneutumista lapseen ja tämän tarpeisiin. Ilman turvallisuuden tunnetta ja vuorovaikutuksellista kanssakäymistä, lapsi ei omaksu itselleen kyseisiä taitoja ja niiden ymmärtäminen sekä oppiminen myöhemmin on haasteellisempaa. (From & Koppinen 2012, 28-29.)

Toimivan ja hyvän vuorovaikutuksen avulla aikuinen, lapsi sekä nuori tulevat entistä paremmin nähdyksi, kuulluksi, ymmärretyksi ja rakastetuksi (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 1998). Tämä onkin yksi Näe hyvä mussa - leiritoiminnan päätavoitteista.

Kaikki hyvät, arkipäiväisiin tapahtumiin kytkeytyvät kokemukset myönteisestä tuntemisesta kehittävät lapsen empatiakykyä sekä kykyä huomioida muita ihmisiä. Meillä on aikuisina velvollisuus näiden kokemusten antamisesta; lapsilla on niihin valmius, tarve ja oikeus. (Mäkelä 2011.)

Vuorovaikutustyyliä löytyy monia erilaisia ja onkin tärkeätä osata tunnistaa ja tiedostaa niiden erilaisuus sekä myös oma toiminta, etenkin työskenneltäessä lasten parissa. Leiritoiminnassa myönteinen ja rakentava vuorovaikutus on tärkeä, sillä voidaan parantaa lapsen itsetuntoa sekä korvata mahdollisesti aiemmin syntyneitä kielteisiä malleja. Rakentavaan vuorovaikutukseen lukeutuvat mm. tarkkaavainen läsnäolo, rohkaisu ja kannustaminen sekä myönteinen, mutta realistinen palaute (Suomen Mielenterveysseura 2018).

On kuitenkin myös muistettava antaa lapselle tilaa, sillä kaikki eivät rohkaisuista huolimatta halua osallistua yhteiseen toimintaan. Toiset tarvitsevat enemmän aikaa ja haluavat ensin katsella, kun muut tekevät ja vasta sitten tulla mukaan yhteiseen toimintaan. Jokainen on erilainen yksilö ja se mikä toimii toiselle, ei välttämättä ole sopiva tapa toimia toiselle.

Lapset tulkitsevat vuorovaikutustilanteita kokonaisuutena. Se mitä viestitämme kehollamme, äänensävyllämme ja katseellamme, kertoo lapselle aikeistamme paljon enemmän kuin ääneen lausutut sanat. Lapsen kokonaisvaltainen kehitys nojaa vahvasti lasta ja tätä ympäröivän sosiaalisen todellisuuden väliseen vuorovaikutukseen. Vain vuorovaikutuksen avulla lapsi pääsee osalliseksi erilaisiin sosiaalisiin yhteisöihin. (Ahonen 2017, 59-60.) Leiritoiminnassa onkin tärkeätä ottaa lapset huomioon niin yksilöinä, kuin osana ryhmää. Leiriohjaajat ovat avainasemassa toimittaessa lasten parissa.

On otettava myös huomioon, että lapsi tuo tilanteisiin mukaan omat aikaisemmat kokemuksensa ja niistä syntyneet uskomuksena siitä, miten toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Lapsen tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat vielä kehitysvaiheessa ja näin ollen lapsi on erittäin herkkä altistumaan erilaisille vaikutteille. (Ahonen 2017, 68-69.)

Vuorovaikutuksen tukemisessa korostuu siis ohjaajan oma rooli ja mallin näyttäminen. On osa ammatillisuutta arvioida keneltä voi mitään kysyä ja ketä voi mitenkään lähestyä. On tärkeätä osata pysähtyä ja kuunnella, sekä tarvittaessa ohjata lasta löytämään sanat omille tunteilleen ja ajatuksilleen. Lasta ohjaavan aikuisen ammatillisuuden tulee olla lapsikeskeistä. Ohjaajan tulee kyetä tunnistamaan omat reagointi- ja toimintatapansa, jotta välttyään turhilta tunteenpurkauksilta, jotka voivat pahimmassa tapauksessa vääristää tai tuhota rakentavan vuorovaikutuksen. (From & Koppinen 2012, 112.)

Kohtaaminen on yksi arvokkaimmista asioista, jonka voimme leiritoiminnassa lapselle tarjota, sen suurin tarjoama mahdollisuus on tulla kuulluksi ja nähdyksi sellaisena kuin on. Kuulluksi tuleminen ei ole ainoastaan tunne siitä, että joku kuuntelee, se on tunnetta siitä, että kuuntelija ymmärtää tai edes yrittää ymmärtää, mitä kertoja yrittää viestiä sanomallaan. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 62).

3.3 Sosiaalipedagoginen viitekehys ja ehkäisevä työote

Sosiaalipedagogiikkaa voidaan kohdistaa kaikkeen sellaiseen ihmistyöhön, jossa kohdataan sosiaalisten ongelmien ja niihin liittyvien elämänkriisien ahdingossa kamppailevia tai jossa sosiaalisia ongelmia ja sosiaalista syrjäytymistä voidaan pedagogisilla keinoilla ehkäistä (Hämäläinen, Kurki 1997, 11).

Sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan tavoitteena on parempi elämä, johon pyritään lievittämällä syrjäytymistä ja sosiaalisia ongelmia. (Kurki, Nivala, & Sipilä- Lähdekorpi 2006.) Leiritoiminnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä edellä mainittuja ongelmia, ehkäisevällä työotteella. Ehkäisevällä työotteella edistetään lasten ja perheiden arjessa selviytymistä sekä hyvinvointia. Ehkäisevää työtä tekevillä on merkittävä mahdollisuus havaita ja ehkäistä lasten kaltoinkohtelua sekä laiminlyöntiä. (Lastensuojelun keskusliitto n.d.) Parasta Lapsille ry:n leiritoiminnassa ehkäisevä työote on vahvasti läsnä.

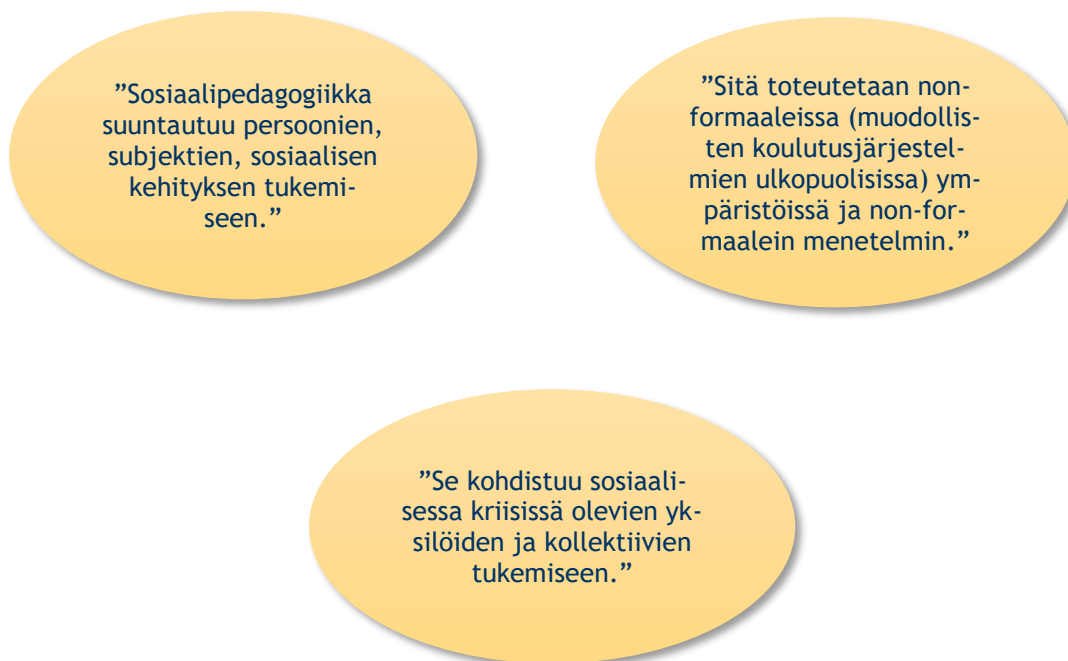
Ehkäisevää työtettä hyödynnetään kunnan eri palveluissa mm. neuvoloissa, päivähoitossa, kouluissa, nuorisotyössä sekä perheiden tukipalveluissa. Kunnilla on terveyden ja hyvinvoinnin edistäjinä yhä tärkeämpi rooli rakentaa sellaiset hyvinvointia tukevat mallit ja tavat, jotka edistävät lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia (Petrelius & Eriksson 2018, 16). Ehkäisevällä työotteella edesautetaan lasten ja nuorten hyvinvointia tarkkailemalla ja vahvistamalla kasvuolosuhteita sekä lasten ja nuorten palveluita (THL 2017).

Leiritoiminnassa pyritään toteuttamaan ehkäisevän työotteen mallia havainnoimalla lapsia sekä kehittämällä toimintaa entistä parempaan suuntaan, jossa huomioidaan lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi. Leirien pedagogi kirjoittaa leireistä lopuksi yhteenvedon, joka kattaa kaikki kauden leirikerrat. Yhteenvedossa käydään lävitse mitä on tehty ja miksi, missä on onnistuttu sekä pohditaan jatkon kannalta mahdollisesti tehtäviä muutoksia. Leirejä kehitetään lasten kasvua ja hyvinvointia tukeviksi kokonaisuuksiksi, joissa lapsilla on turvallista olla sekä mahdollisuus olla lapsi.

Ongelmien ja riskien määrittämisen ohella on tavoitteena tukea hyvinvointia, vahvistaa voimavaroja sekä suojaavia tekijöitä niin lasten elämässä kuin eri laitosten ammatillisessa toiminnassakin (Reivinen & Vähäkylä 2013, 65).

Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen (1998, 29) toteavat sosiaalipedagogian sitovan nuoret yhteen, ryhmäksi, joukkueeksi, tiimiksi, jossa yksilöt voivat samaistua toisiinsa. Samaistuminen toisiin on luonteenomaista ja helposti nähtävissä myös leiritoiminnassa, kun lapset tutustuvat toisiinsa ja alkavat jopa huomaamattaan hakemaan hyväksyntää muilta. Kun lapsi tulee ryhmään, hänen ensisijainen pyrkimyksensä on oppia toimimaan siinä tavalla, josta saa myönteistä palautetta (Reivinen & Vähäkylä 2013, 45).

Kurki ja Nivala (2006, 117) toteavat sosiaalipedagogiikan muodostuvan kaikista niistä kasvatuksellisista prosesseista, jotka sisältävät vähintään kaksi seuraavista kolmesta määritteestä:

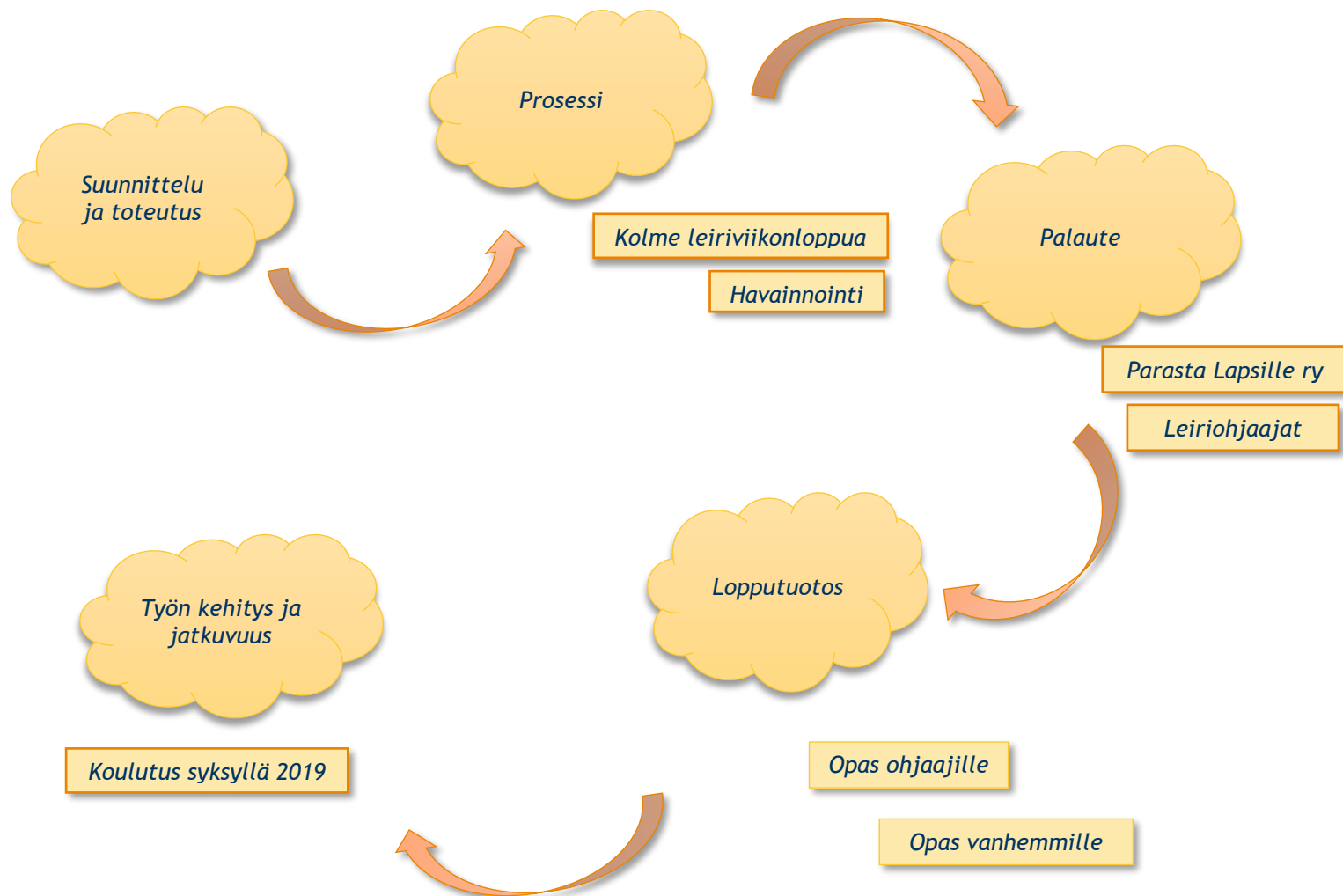
Kuva 2: Sosiaalipedagogiikan määritteet.

Tämä toteutuu myös leiritoiminnassa, sillä kaikki kohdat täyttyvät. Sosiaalipedagogiseen nuorisokasvatukseen kuuluu askarointi nuorten moninaisten integroitumisongelmien parissa. Näihin lukeutuvat mm. koulutuksellinen syrjäytyminen, harrastuksettomuus, ihmissuhdevaikeudet sekä passiivisuus. (Kurki & Nivala 2006, 187.) Nämä ovat myös yleisiä haasteita leirille tulevien lasten keskuudessa.

4 Opinnäytetyön toteutus

Toteutan opinnäytetyöni kolmena viikonloppuna tammi-maaliskuun aikana, jonka lisäksi osallistun myös kesällä pidettävän leiriviikonloppun suunnitteluun. Osallistun leiriviikonloppuihin vapaaehtoisena ohjaajana yhdessä 3-4 muun ohjaajan, leirihohtajan sekä pedagogin kanssa. Suunnittelemme leiriviikonloppujen sisällön sekä aikataulun yhdessä. Opinnäytetyötäni ajatellen olen tuonut esiin menetelmiä sekä ideoita vuorovaikutus- ja tunnetaitojen vahvistamiseen, joita tulemme sisällyttämään leiritoimintaan.

Opinnäytetyötäni varten tulen havainnoimaan lastenryhmän toimintaa, sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen kehittymistä leirikertojen välillä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Leiriviikonloppujen aikana tulen saamaan palautetta muilta ohjaajilta, leirijohtajalta sekä pedagogilta iltapalavereiden yhteydessä.

Kuvio 3: Opinnäytetyön toteutus.

Leiriviikonloppujen aikana syntyvien kokemusten sekä havaintojen perusteella tulen kehittämään oppaan avuksi ohjaajille tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistamiseen lasten parissa.

Lopputuotoksena kehitän myös vanhemmille kotiin annettavan lehtisen. Tarkoituksena on saada materiaalit käyttöön ja ohjaajille tutuksi mahdollisesti jo kesän, mutta viimeistään syksyn perehdytykseen sekä leireille.

Seuraavissa kappaleissa tulen läpikäymään leiriviikonloppujen suunnittelua ja sisältöä sekä tekemiäni havaintoja lastenryhmästä.

4.1 Leiritoiminta

Leiritoiminta mahdollistaa vanhemmille hetken hengähdystauon arjen kiireen keskelle. Perheet sitoutuvat viiteen leiriviikonloppuun kauden aikana, toiminta on perheille maksutonta ja siihen sisältyy kuljetukset, majoitus, tapaturmavakuutus sekä täysihoito leirikeskuksessa. Perheet otetaan mukaan toimintaan hakemusten perusteella, joissa on huomioitu perheen taloudellinen sekä sosiaalinen tilanne. Myös mahdolliset perheenjäsenten sairaudet on otettu huomioon.

Vilén, Leppämäki sekä Ekström (2008, 66-70) tuovat esiin sen tosiasian, että uupuneena ja vaikeiden elämäntilanteiden yhteydessä, sosiaaliset tilanteet ja odotukset saattavat tuntua huomattavan vaikeilta tai kuormittavilta. Heidän mukaansa on luonnollista, että pienten lasten vanhemmat usein kokevat, että heillä on liian vähän omaa aikaa. Pienikin onnen hetki ja toisen ihmisen kannustus tai rauhoittelu voivat olla psyykkisesti väsyneelle ihmiselle merkittävä askel uskon ja toivon säilyttämiseen, ja sen myös tämä leiritoiminta mahdollistaa vanhemmille.

Leiritoiminnan keskiössä ovat lapset ja heidän tarpeidensa tukeminen, itsetunnon vahvistaminen sekä oikeus lapsena olemiseen. Leirin tavoitteisiin lukeutuvat lasten perusturvallisuuden sekä itsetunnon ja minäkuvan vahvistaminen, kokemus nähdä ja kuulla tulemisesta sekä lapsen kokonaisvaltainen kohtaaminen. (Parasta Lapsille 2019.)

4.2 Leiriviikonloppujen suunnittelu

Ennen leirin virallista alkua, kokoontuimme yhdessä kaikkien kevään Näe hyvä mussa - leirien leiriohjaajien, pedagogien sekä leirijohtajien kanssa perehdytysviikonloppua varten. Perehdytysviikonloppu ajoittui tammikuun 2019 alkuun leirikeskus Pukkilaan, joka toimi paikkana Näe hyvä mussa - leireille kevään aikana. Pääsimme tutustumaan toisiimme, ympäristöön sekä itse leirikeskukseen etukäteen, ja suunnittelemaan yhdessä tulevia viikonloppuja.

Perehdytysviikonloppun aikana tutustuimme toisiimme, kuulimme kertomuksia jo leireillä olleilta ihmisiltä, sekä ajatuksia tulevista leireistä ja pääsimme yhdessä oman ryhmämme kanssa suunnittelemaan tulevaa ensimmäistä leiriviikonloppuamme sekä ryhmäytymään.

Opinnäytetyöni kannalta tulimme siihen lopputulokseen, että ensimmäisten viikonloppujen aikana tutustumme lapsiin ja katsomme hieman minkälainen porukka meillä, on kasassa, jonka jälkeen toimintaa on helpompi lähteä kohdentamaan meidän ryhmäämme sopivaksi.

Kuva 4: Perehdytysleirillä viikonloppua suunnittelemassa.

Sovimme suunnittelupalaverit ryhmämme ohjaajien kanssa aina noin viikkoa ennen virallisia leirejä. Ne olivat kestoaltaan 2- 4 tuntisia. Näissä suunnittelupalavereissa pohdimme yhdessä minkälaisen ohjelman haluamme lapsille rakentaa sekä mikä olisi leirin tavoitteita tukevaa toimintaa. Totesimme aluksi tavoitteenamme olevan lasten ryhmäytyminen sekä mielekäs tekeminen yhdessä toimien. Testailimme palavereissa erilaisia leikkejä ja pelejä mm. kärpäslätkää, murhaajaleikkiä, vessapaperileikkiä sekä ”kenen kanssa”- leikkiä, jotka sisällyttimme leirin toimintaan todetessamme niiden olevan hauskoja, lapsia toisiinsa tutustuttavia leikkejä.

Leiriviikonloppujen edetessä otimme toimintaan mukaan enemmän vuorovaikutukseen sekä tunnetaitoihin liittyviä toimintoja ja leikkejä, joista kerron lisää seuraavissa kappaleissa.

Suunnittelupalaverissa tulimme yhteiseen päätökseen siitä, että leirien aikataulullinen kaava olisi itseään toistava ja näin ollen lapsille tuttu ja tietyt asiat kuten ruokailut tapahtuisivat aina samaan aikaan. Tämä oli tärkeä seikka ottaa huomioon, sillä monet lapsista olivat erityistä tukea tarvitsevia ja näin ollen tietyn kaavan toistaminen, rutiinien ylläpitäminen loi heille turvallisuuden tunnetta. Pidimme myös leirien aikana ilmoitustaululla aikataulua, josta lapset pystyivät käydä kurkkaamassa päivän ohjelmaa ja sitä, mitä seuraavaksi olisi tiedossa.

Pidimme ulkoilua sekä ns. vapaa-aikaa tärkeänä toimintona, jotta lapset saisivat touhuta yhdessä ja tutustua toisiinsa myös ilman ohjattua toimintaa. Otimmekin ohjelmaan mukaan ”saat valita” - osion, jonka aikana lapset saivat vapaasti valita eri vaihtoehtoista haluamansa tekemisen.

Iltoihin koimme hyväksi ottaa iltasadun sekä satuhierontaa. Näiden avulla saimme lapset rentoutumaan ja valmistautumaan nukkumaan menoon. Liian aktiivinen toiminta juuri ennen nukkumaan menoa, olisi voinut riehaannuttaa lapsia ja vaikeuttaa rauhoittumista.

Leiriviikonloppujen suunnittelu sujui jouhevasti, jokainen toi esiin ideoita, joita pohdimme yhdessä ja sisällytimme leiriohjelmaan. Leiriviikonloppujen ohjelmat ovat nähtävissä liitteissä 1-3.

4.3 Havaintoja leiritoiminnasta

Leiriviikonloput antoivat minulle uutta näkemystä niin vapaaehtoistyöstä kuin lasten kanssa toimimisestakin. Leiriviikonloppujen aikana pääsin konkreettisesti näkemään ja kokemaan mm. kuinka lapset ja ohjaajat tutustuivat toisiinsa, kuinka ryhmäytyminen tapahtui, hetkittäisiä haasteita mutta myös iloa sekä lasten tunne- että vuorovaikutustaitojen kehittymistä kevään aikana.

Leirikertojen aikana pääsin muodostamaan näkemystä siitä minkälaista toimintaa lapsille voidaan leiritoiminnassa järjestää ja myös, kuinka paljon se on riippuvainen ryhmän dynamiikasta ja yhteen toimivuudesta. Ensimmäinen viikonloppu meni toisiimme sekä ympäristöön tutustuessa. Saimme ohjaajina käsityksen minkälainen ryhmä meillä olisi tänä keväänä kasassa, mikä auttoi suunnittelemaan tulevia viikonloppuja.

Opinnäytetyötä tehdessäni käytin materiaalin keruuseen havainnointi menetelmää. Seuraavassa kappaleessa tuon esille tekemiäni havaintoja ryhmästä ja tapahtuneista muutoksista leirikertojen välillä. Käyn myös lävitse, mitä konkreettisia toimenpiteitä teimme seuraavia leirejä varten havainnoinnin pohjalta.

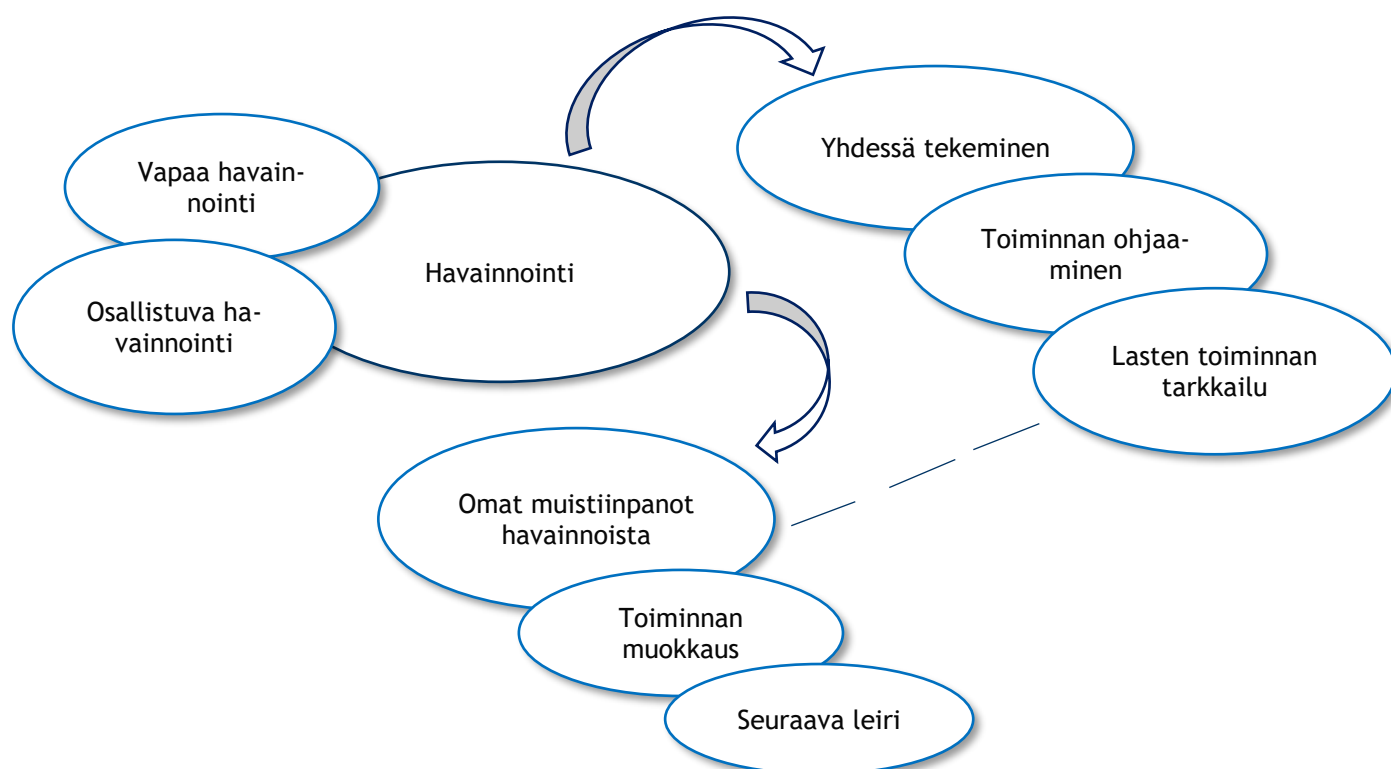
Vilka (2006, 13) toteaa osuvasti, että maailma on sama kaikille ihmisille, mutta ne todellisuudet, joissa ihmiset elävät, vaihtelevat. Siksi tutkijan onkin ymmärrettävä tutkittavan elämäkokonaisuus, jotta hän voi varmistaa havaintonsa oikeellisuutta. Leirikerroilla ryhmää havainnoidessani olen käyttänyt vapaata havainnointia sekä osallistuvaa havainnointia. Leireillä olin tiiviissä yhteistyössä lasten kanssa ja osallistuin heidän toimintaansa, sitä ohjaamalla sekä itse tekemällä.

Vilkan (2006, 40, 44-45) mukaan vapaa sekä osallistuva havainnointi ovat haastavia havainnointi menetelmiä, jotka vaativat etukäteen tutustumista sekä syventymistä tutkittavaan kohteeseen sekä aktiivista toimintaan osallistumista. Osallistuvassa havainnoinnissa on etukäteen sovittu ajanjakso, jolloin havainnointia toteutetaan. Tässä tapauksessa kyseessä oli kolme leiriviikonloppua sekä leiriläisistä koostuva lapsiryhmä.

Ryhmää havainnoimalla voi löytää selityksiä niin ei-toivottuun kuin toivottuunkin käyttäytymiseen. Samalla voi tulla tietoiseksi lasten välisestä vuorovaikutuksesta sekä sosiaalisista suhteista. Kun ohjaaja tunnistaa ryhmän käyttäytymistä ohjaavat prosessit, hänellä on käyttökelpoisia keinoja ryhmän toiminnan tukemiseen (Koivunen & Lehtinen 2015, 39). Tämän myös leirikertojen havainnointi osoitti todeksi. Kun leirikertojen aikana teimme ohjaajina ryhmästä havaintoja, aloimme ymmärtämään, miten leiriläiset käyttäytyivät missäkin tilanteissa ja mikä asia johti mihinkin käytökseen. Pystyimme omalla toiminnallamme tukemaan lasten toimintaa myönteisempään suuntaan sekä kehittämään heidän välisiä vuorovaikutussuhteita.

Valitsin havainnoinnin menetelmäksi sillä koin sen konkreettiseksi välineeksi tutkia lasten toimintaa, sekä siihen vaikuttavia tekijöitä leireillä. Tahdoin lähteä havainnoimaan toimintaa, sillä koin saavani siitä hyödyllistä informaatiota lastenryhmän toimintaan vaikuttavista mekanismeista. Havainnoinnin avulla kykenimme muovaamaan toimintaa seuraaville leirikerroille sopivammaksi.

Toteutin havainnointia leireillä lasten toimintaa seuraten sekä itse ohjaten ja mukana tehden. Kirjoitin huomaamiani havaintoja ylös aina sopivissa väleissä ja iltaisin minulla oli aikaa kirjoittaa kattavimmat havainnot muistiinpanoihini sekä muistella päivän tapahtumia. En halunnut kiinnittää lasten huomiota siihen, että kirjaan muistiinpanoja ylös, sillä se olisi voinut osaltaan vaikuttaa valheellisesti lasten toimintaan.

Kuva 5: Havainnoinnin toteutus

4.4 Lastenryhmän havainnointi leirikerroilla

Leirikerroilla oli mukana 12-14 lasta, lukumäärä oli vaihtuva, sillä ensimmäisen sekä toisen leirin jälkeen meiltä lähti yhteensä kaksi lasta kokonaan pois. Seuraavalla leirillä tuli muutamia uudet lapset mukaan, myöskään sairaustapauksilta ei kokonaan vältytty. Lapsista tyttöjä oli kuusi ja poikia yhteensä, leirikerran mukaan, kuusi - kahdeksan.

Meidän ryhmässämme oli paljon tukea tarvitsevia lapsia erilaisilla diagnooseilla, joista yleisimmät olivat ADHD, tarkkaavaisuushäiriö sekä ylivilkkaus. Myös autismikirjon piirteitä oli muutamalla lapsella. Tämä toi oman haasteensa ryhmän toimintaan, sillä ohjaajilla meni paljon aikaa yksittäisten lasten ohjaukseen ja välillä jouduimme irrottamaan muutamia aikuiset eri tilaan yhden lapsen kanssa, sillä ryhmässä toimimisesta ei tullut mitään.

Havainnoidessani ryhmän lapsia näissä tilanteissa huomasin, että moni ärsyyntyi toisten lasten toiminnasta ja heidän käytöksensä muuttui tilanteen mukaan myös vilkkaammaksi sekä toisten toimintaa arvostelevaksi. Kun toiminnallaan häiriötä aiheuttanut lapsi/lapset oli siirretty tilasta pois, rauhoittui myös muiden lasten olemus ja kykenimme jatkamaan keskenjäänyttä toimintaa.

Leireillä oli havaittavissa niin myönteisiä kuin kielteisiäkin ryhmäilmiöitä. Myönteisiin ilmiöihin lukeutuivat mm. yhdessä tekemisen ilo, myönteinen riippuvuussuhteen syntyminen muihin lapsiin, oppiminen muilta sekä erilaisuuden hyväksyminen. Kielteisiä ryhmäilmiöitä olivat mm. kiusaaminen sekä yleinen levottomuus ja äänekkyyys. Leirin aikuisina puutuimme vahvasti kiusaamiseen ja selvitimme lasten välisiä riitatilanteita.

Lapset usein ottavat itselleen huomaamattaan jonkun roolin ja näin oli myös meidän leireilämme. Lasten roolit vaihtelivat johtajasta seuraajaan, kiusaajasta kiusattuun, syrjäänvetäytyvästä pelleilijään sekä idoliin ja syntipukkiin. (Koivunen & Lehtinen 2015, 39-40.) Rooleihin vaikuttivat havainnoinnin mukaan vahvasti muiden lasten ottamat roolit sekä toimintatavat ja ryhmän toimiminen yhteen.

Ensimmäinen leiriviikonloppu meni vahvasti lapsiin ja heidän toimintatapoihinsa tutustuessa. Bussiin mentäessä lapset istuivat itsekseen, tai jo entuudestaan tuttujen kavereiden, sisarusvien vieressä. Lapset eivät vielä ottaneet kontaktia toisiinsa, jännitys oli havaittavissa lapsista. Tämä kaikki muuttui ensimmäisen yön aikana, sillä lasten nukkuessa 3-4 hengen huoneissaan tapahtui välttämättäkin ryhmäytymistä ja uusien kaverisuhteiden syntymisiä.

Koivunen ja Lehtinen (2015, 39) toteavat kaverisuhteilla olevan oleellinen merkitys lapsen sosiaaliselle ja henkilökohtaiselle kehitykselle, valmiuksien ja minäkäsityksen kehittymiselle sekä tunne-elämälle. Tämä korostui myös leiritoiminnassa ja lastenvälisissä suhteissa.

Ensimmäisen viikonlopun aikana tarkkailin lapsia ja heidän toimintatapojaan, sekä sitä miten heiltä onnistui muiden ryhmäläisten kanssa toimiminen ja yhdessä tekeminen. Erilaisten ryhmien syntyminen lapsiryhmän sisällä tapahtui ja moni olikin tiiviisti omien huonetovereidensa

kanssa. Paluumatkalla riitti puhetta ja bussissa jokaisella oli leirinaikana kaveriksi muotoutunut vierustoveri. Havainnointien perusteella, päätimme seuraavaan leirikertaan ottaa enemmän ryhmätoimintaa ja sekoittaa lasten omia muodostamia ryhmiä. Näin ollen lapset joutuivat toimimaan myös hieman tuntemattomimpienkin lasten parissa ja harjoittelemaan vuorovaikutustaitojaan.

Toisen viikonlopun aikana ryhmän dynamiikka muuttui hieman muutaman lapsen jäädessä leiriltä pois ja uusien lasten tullessa mukaan. Viikonlopun aikana toteutimme paljon erilaisia nimileikkejä sekä ryhmäytymisharjoitteita, jotta uudetkin lapset tunsivat itsensä tervetulleiksi mukaan. Tämän viikonlopun aikana kykenin hieman syventämään jo havainnointiani, osallistuin aktiivisesti ryhmän toimintaan niin itse ohjaamalla kuin mukana tekemälläkin. Näin ollen pääsin läheisemmin tarkastelemaan lasten vuorovaikutusta, niin muiden lasten kuin ohjaajienkin välillä. Lasten vuorovaikutus ohjaajien sekä toistensa kanssa oli luontevaa, rehellistä ja avointa. Ryhmä toimi luontevasti yhteen pieniä erimielisyyksiä lukuun ottamatta ja lasten väliset vuorovaikutustaidot olivat kehittyneet ensimmäisestä leiriviikonlopusta, heistä oli tullut yhtenäisempi ryhmä.

Tämä näyttäytyi, kun jaoimme lapset sekalaisiin ryhmiin ja he joutuivat suorittamaan tiiminä erilaisia tehtäviä ulkona. He tukivat, auttoivat sekä neuvoivat toisiaan, jotta pääsivät ryhmänä etenemään. Toiminta oli menestyksekkästä, vaikka lapsilla ei ollut samassa ryhmässä omia huonetovereita.

Kuva 6: Ryhmäytymisleikkejä ulkona.

Myös satuhieronnan aikana lasten luottamus toisiinsa korostui. He pystyivät luottamaan selkää hierovaan kaveriin, ettei tämä satuta tai tee liian kovia liikkeitä. He kykenivät rentoutumaan toisen lapsen kosketuksen alla, mikä useista saattaa tuntua myös epämukavalta.

Näitä tuokioita havainnoidessani kiinnitin huomiota lasten tunneilmaisuun, sillä tunteilla on suuri vaikutus lasten taitoihin ja suorituksiin. (Koivunen & Lehtinen 2015, 51.) Lasten ollessa tunnekuohun vallassa, ei toiminnastakaan meinannut tulla mitään, mutta kun ryhmä kuunteli ja keskittyi, oli toimintakin mielekästä ja onnistunutta. Viikonlopun aikana oli hienoa huomata edistys edelliseen viikonloppuun nähden. Olimme ohjaajina tutustuneet lapsiin ja onnistuneet luomaan pohjaa hyvälle vuorovaikutukselliselle suhteelle. Havainnointien pohjalta pystyin suunnittelemaan tunne- sekä vuorovaikutustaitoja vahvistavia pelejä sekä leikkejä seuraavaa viikonloppua varten.

Kolmantena viikonloppuna ryhmän dynamiikka oli tasoittunut ja näin ollen myös tunne- sekä vuorovaikutustaitojen suunnitelmallinen kohdentaminen toimintaan oli helpompaa. Leirillä pääsin kokeilemaan yhdessä lasten kanssa tunnekortteja mm. MAHTI- susikortteja sekä vahvuuskortteja ja havainnoimaan sitä, minkälaiset kortit olisivat hyvät heidän kanssaan käytettäviksi.

Lapsi saattaa tuoda ilmi kuvalla paljon sellaista, jota hän ei ilman kuvaa ikinä uskaltaisi käsitellä. Kuva sopii vuorovaikutuksen apuvälineeksi kenelle tahansa, joka kokee, että sillä on turvallisempaa tai yksinkertaisempaa ilmaista itseään. Kuva voi olla väline, jonka avulla keskustelua on helpompi käydä; se on jotain konkreettista. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 305). Tämä oli myös tunnekorttien tarkoitus, saada käyttöön väline tunteiden ilmaisuun, käsitteilyyn sekä näiden taitojen harjoitteluun.

Lapsen tunne-elämän tukemiseen liittyvät kuvat voivat ajoittain olla teemoiltaan raskaita. Niiden ei aina täydy olla iloisia, mutta vaikeita tunteita kuvastavat kuvat on hyvä muuttaa lapselle sopiviksi. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 309). Koinkin, että MAHTI-tunnekortteilla oli hyvä lähteä liikkeelle, sillä niiden kuvitus on lapsiystävällinen sekä helposti lähestyttävä.

Lapset saivat harjoitella tunteiden sanoittamista tutuksi tullessa ja turvallisessa ympäristössä. Ohjaajana aloitin kierroksen läpikäymisen, jossa jokainen oli saanut valita itselleen yhden kortin. Tarkoituksena oli esitellä itsensä ja oma sen hetkinen tunnetila kortin avulla. Osa lapsista ei tiennyt tai osannut sanoittaa omaa tunnettaan ja sitä miksi kortin olivat valinneet. Toisten oli taas helpompi kertoa sen hetkisestä tunnetilasta ja kortin kuvasta.

Lapset keskittyivät korttien valintaan, kuuntelivat toistensa puheenvuoroja ja osallistuivat hyvin toimintatuokioon. Kierroksen edetessä loppua kohden, alkoi ensimmäisenä korttinsa esitelleiden lasten mielenkiinto herpaantua. Saimme kuitenkin käytyä kierroksen loppuun ja jokaisen lapsen äänen kuuluville.

Kolmannen leiriviikonlopun aikana tekemäni havainnot lastenryhmästä osoittivat ryhmähengen tulleen tiiviimmäksi, mutta myös sen, että rajoja kokeiltiin ja roolit vaihtuivat lasten kesken. Ryhmästä oli siis tullut lapsille tuttu ja turvallinen, vaikka kaikki lapset eivät välttämättä tulleet toimeen toistensa kanssa yhtä hyvin kuin toisten.

Erilaisten tekemieni havaintojen perusteella muodostin opinnäytetyöni lopputuotoksen, oppaan ohjaajille lasten tunne- sekä vuorovaikutustaitojen tukemiseen leiritoiminnassa. Toimintaa suunniteltaessa on mietittävä mitä tehdään, mutta keskityttävä myös siihen, että miksi tehdään. Mikä on toiminnan perimmäinen ajatus. Lapsiryhmän havainnointi leiritoiminnassa on erittäin suuressa roolissa. Siihen vaikuttavat monet eri tekijät ja lasten kulloinenkin tunne-tila. On osattava lukea tilanteita herkästi, mutta kuitenkin annettava lapsille tilaa toimia ja ratkaista kohtaamiaan tilanteita.

Havainnoinnin luotettavuutta sekä eettisyyttä pohdin vielä raportin lopussa.

5 Tunnereppu

Suunnittelin leirikertojen aikana tekemieni havaintojen pohjalta oppaan ohjaajille hyödynnettäväksi lasten tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistamiseen leiritoiminnassa, sekä lehtisen vanhemmille kotiin jaettavaksi. Kokonaisuudessaan paketti muodostui tunnerepuksi, joka on saatavilla jokaisesta Parasta Lapsille ry:n leirikeskuksesta.

Parasta Lapsille ry:lle kehittämäni tunnereppu sisältää:

- Tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistaminen leiritoiminnassa - Opas ohjaajille (LIITE 5)
- Tukea arkeen - Lehtinen vanhemmille (LIITE 5)

Repusta löytyy myös materiaaleja, käytännön välineitä vuorovaikutusta- sekä tunnetaitoja vahvistaviin leikkeihin, peleihin (LIITE 4). Pelit ja leikit ovat leireillä kokeilemiamme ja näin ollen valikoituivat mukaan reppuun.

Seuraavissa luvuissa syvennyn tarkemmin materiaalien sisältöön. Materiaalit lopulliseen muotoonsa on saattanut Parasta Lapsille ry:n viestintä & markkinointivastaava sekä Näe hyvä mussa - toiminnan koordinaattori.

5.1 Opas ohjaajille

Opas ohjaajille tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistamiseen leiritoiminnassa ajatus lähti liikkeelle mietittäessä konkreettisia ideoita, miten ohjaajat voisivat omalla toiminnallaan edesauttaa näitä taitoja leiritoiminnan yhteydessä. Jokaisella on jonkinlainen käsitys siitä, miten nämä taidot syntyvät ja kehittyvät, mutta kuinka lähteä niitä harjoituttamaan yhdessä lasten kanssa?

Opas on tarkoitettu perehdytysmateriaaliksi leirien ohjaajille. Siinä läpikäydään lasten ja nuorten vuorovaikutuksen sekä tunnetaitojen kehitystä ja tuodaan esille erilaisia keinoja, miten näitä taitoja lähdetään rakentamaan ja kuinka lasta tuetaan hyvään, positiiviseen kanssakäymiseen muiden lasten parissa. Opas ohjaajille auttaa heitä muodostamaan käsitystä näiden taitojen yhdistämisestä leiritoimintaan sekä ymmärtämään niiden tärkeys osana lapsen kasvatusta.

Oppaaseen ohjaajille on koottu myös ohjeistusta siihen, missä vaiheessa erilaisia tunnetaito- sekä vuorovaikutusmenetelmiä voi ja kannattaa lasten kanssa alkaa leiritoiminnassa toteuttamaan. Jokainen ryhmä on erilainen, mutta ryhmän dynamiikan rakentumisen kaava on samanlainen ja se on otettava huomioon toimintaa suunniteltaessa.

Opasta on helppo kuljettaa leirirepussa mukana ja siitä saa hyviä sekä konkreettisia vinkkejä toimintaan. Havainnointien perusteella liitin oppaaseen omasta näkökulmastani sekä leirien kokemusten pohjalta ohjaajille tärkeitä ja huomioon otettavia asioita. Muun muassa askeleet vuorovaikutukselliseen kanssakäymiseen koin hyväksi ja konkreettiseksi välineeksi lasten kanssa toimimiseen. Askeleiden avulla lapselle tulee kokemus nähdä ja kuulla tulemisesta, sekä se lisää lapsen ja ohjaajan välistä myönteistä vuorovaikutusta.

Viisi askelta voimakkaiden tunteiden kohtaamiseen ovat myös sellaiset, jotka jokaisen ohjaajan tulisi itselleen omaksua. Näiden askeleiden avulla voidaan hillitä mahdollisesti syntyneitä rauhatonta tilannetta lastenleirillä.

5.2 Lehtinen vanhemmille

Lehtinen vanhemmille syntyi ideasta, että vanhemmilla olisi kotona mahdollisuus tehdä yksinkertaisia harjoitteita yhdessä lapsensa kanssa. Harjoitteet kulkevat käsi kädessä Näe hyvä mussa - leiritoiminnan perusajatuksen ja idean kanssa. Lehtinen vanhemmille sisältää yhden harjoitteen aina yhtä viikkoa kohden ja näitä harjoitteita on yhteensä viisi.

Lehtisen harjoitteet ovat:

- Unelmakartan tekeminen yhdessä lapsen kanssa
- Pullien / sämpylöiden leipominen yhdessä lapsen kanssa

- Kiitollisuuspäiväkirjan täyttäminen viikon ajan
- Myötätuntoisen kirjeen kirjoittaminen itselle
- Muutoksien kartonki

Päädyin kyseisiin harjoitteisiin, sillä ne tukevat vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja antavat vanhemmille vinkkejä ja näkökulmaa siihen, kuinka tukea lasta erilaisissa elämäntilanteissa ja tuntemuksissa. Lehtisen teemat pohjautuvat Reetta Vehkalahden (2007) teokseen *Kehu lapsi päivässä*. Harjoitteiden ideat syntyivät leiritoiminnan yhteydessä sekä teosta lukiessa. Harjoitteet olivat itselleni entuudestaan tuttuja, mutta koin niiden olevan helppoja ja hauskoja toteuttaa yhdessä lasten kanssa.

Harjoitteiden pääideana on vanhempien tunne- sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamista yhdessä lapsen kanssa tehden. Samalla harjoitetaan myös lapsen taitoja toimia yhteistyössä vanhempansa kanssa. Harjoitteet toimivat silloin kun vanhemmalla on antaa aikaa lapselleen, toiminnalle sekä myös itselleen. Harjoitteiden avulla vanhempien ymmärrys niin omasta kuin lapsenkin toiminnasta lisääntyy ja kasvaa.

Lehtinen haastaa vanhempia myös syvempään tutkailuun, millainen itse on, mitkä ovat omia vahvuuksia ja heikkouksia, sekä miten niitä voisi lähteä rakentamaan. Saadaksemme vahvan pohjan tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistamiselle yhdessä lapsen kanssa, tulee vanhemman ensin ymmärtää itseään ja omia toimintamekanismejaan. Lehtinen on tarkoitettu jaettavaksi *Näe hyvä mussa* - leiriin osallistuvan lapsen vanhemmille. Se soveltuu myös jaettavaksi muille Parasta Lapsille ry:n leirien sekä vanhempainryhmien vanhemmille.

5.3 Työelämän edustajan arviointi materiaalien toimivuudesta

Lähetin tuottamani materiaalit luettavaksi *Näe hyvä mussa* - toiminnan hankekoordinaattorille Katja Timlinille. Hän kommentoi yhdessä työryhmän kanssa materiaaleja ja sain palautetta niistä, sekä muutamia muokkausehdotuksia.

Muokkasin materiaaleja Timlinin kehitysehdotuksien ja toiveiden mukaan, jotta sain materiaalit valmiiksi painettavaan kuntoon. Yhteistyömme sujui mutkattomasti.

”Yhteistyö Emma Kirjokiven kanssa oli joustavaa ja antoisaa. Materiaali tuli todella tarpeeseen uuteen leiritoimintaamme Näe hyvä mussa -hankkeeseen. Saamme välineitä tukemaan lisää esiin nousevia lasten tunne-elämän haasteita lasten viikonloppu leiritoiminnassa. Paketti on myös todella hyvä tuki vapaaehtoisille ohjaajille huomioimaan tunnetyöskentelyn mahdollisuuksia. Paketti tulee laajenemaan varmasti hankkeen toiminnan edetessä, mutta on täydellinen perusrunko lähteä työstämään isompaa kokonaisuutta tulevaisuuden työntekijöiden ja vapaaehtoisten ohjaajien tunnetaito koulutusta.

Mietimme myös mahdollisuutta jakaa tätä koteihin jossain muodossa, jolloin perheet saavat myös tukea vanhemmuuteen tätä kautta.

Materiaali on tällä hetkellä hyvä alku hankkeen ensimmäiselle vuodelle ja tarkoitus on työstää ja hioa materiaalia kokeilemalla näitä käytännössä enemmän.”

- Katja Timlin, 2019

5.4 Oma arviointi leiritoiminnasta sekä materiaaleista

Osallistuminen leiritoimintaan kevään aikana oli opettavaista. Leiritoiminnassa on monta erilaista liikkuvaa tekijää, mutta tärkeimmäksi niistä näen leiriohjaajien panoksen sekä yhdessä toimimisen. Ilman yhteen hiileen puhaltamista, ei meidänkään leirimme olisi ollut onnistunut. Tarvitaan vahva yhteishenkeä ja sosiaalista pelisilmää toimittaessa yhdessä lastenryhmän kanssa.

Koen tuottamieni materiaalien olevan hyödyllisiä ajatellen lasten leiritoimintaa. Opas ohjaajille sekä lehtinen vanhemmille tukee ohjaajia ja vanhempia lasten vuorovaikutuksen ja tunnetaitojen kehittymisen ymmärtämisessä ja niiden tukemisessa. Koen materiaalien olleen onnistuneita sekä aikaan sitoutumattomia. Lehtisessä vanhemmille on varmasti monille jo entuudestaan tuttuja tehtäviä, mutta koen niiden olevan käyttökelpoisia uudestaankin toteutettuina.

Opas ohjaajille auttaa leiriohjaajia tutkailemaan omaa toimintaansa suhteessa lapsiin ja pohtimaan sen merkitystä. Millainen vaikutus omalla toiminnalla on? Mallintaako joku lapsista toimintaa? Millaista sen tulisi olla, jotta myönteinen vuorovaikutuksellinen suhde pääsisi rakentumaan? Lapset vaistoavat ohjaajien tunnetiloja, ja siksi onkin ymmärrettävä se, että mitä sisältäpäin ajattelempa, heijastuu usein myös ulos, vaikkei se olisikaan tarkoituksemme. Näihin erilaisiin pohdintoihin ja kysymyksiin antaa kehittämäni opas ajatuksia.

Materiaalien luominen sekä kehittäminen oli antoisaa työtä sekä myös itseäni kehittävää. Materiaalit muokkaantuivat monesti matkan varrella tekemieni uusien havaintojen pohjalta. Toisinaan poistin jo valmiiksi saamiani kokonaisuuksia, sillä totesin, etteivät ne olleet leiritoimintaan liittyviä vaan aihetta sivuuttavia. Tahdoin luoda materiaalit, jotka olivat leiritoimintaan kohdenneet ja selkeästi käytettävissä sekä järjestölle hyödyllisiä. Materiaalien kehittämisen aikana koin oivaltamisen iloja, mutta myös ajoittain turhautumista. Koen näiden tunteiden olleen tärkeitä ja kuuluneen prosessiin.

Materiaalit ovat helppolukuisia, eivätkä liian pitkiä. Halusin kehittää lyhyet ja ytimekkäät materiaalit ja koen tässä onnistuneeni.

6 Pohdinta

Seuraavissa luvuissa tulen pohtimaan toteuttamani työn merkityksellisyyttä ja sen mahdollisesti sisältämiä eettisiä ongelmia sekä ristiriitoja. Tuon myös esiin kehittämideoita jatkoa ajatellen sekä mitä on jo tiedossa. Lopuksi pohdin omaa ammatillista kehittymistäni tämän opinnäytetyö prosessin aikana.

6.1 Työn luotettavuus ja eettisyys

Eettisesti tämänhetkiset lastensuojeluteemat kattavat puheen yhteiskunnallisesta työnjaosta, vallasta ja resursseista sekä yksittäisten lasten osallisuudesta ja työntekijöiden ammatillisesta toiminnasta ja näihin liittyvistä ongelmista sekä jännitteistä (ETENE 2013, 14). Jokaisella kolkalla on kääntöpuoli, mitään ei tulisi pitää itsestäänselvytenä. Talentian eettisissä ohjeissa (2017, 7) todetaan, että ammattieettinen valmius, kypsyys ja harkinta ovat osa työntekijän ammattitaitoa. Koen luotettavuuden sekä eettisyyden kulkeneen matkassani mukana koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Materiaalien teksteihin on käytetty lähdeviitteiltään luotettavia tietolähteitä, joita on hyödynnetty myös opinnäytetyön kirjoitusprosessissa. Opinnäytetyötä sekä kehittämiäni materiaaleja tehdessäni olen ottanut huomioon erilaisia eettisiä seikkoja. Olen pohtinut mm. miten lasten etu ja osallisuus, koko perheen ja vanhempien tukeminen, yhdenvertaisuus sekä toiminnan suunnitelmallisuus liittyvät leiritoimintaan ja kulkevat mukana siinä. Olen myös pohtinut, kuinka tärkeätä on suunnitella ja miettiä näitä kohtia jo etukäteen, ennen lasten tapoamista ja leirille lähtöä.

Toteuttamassani havainnoinnissa näen myös olleen paljon eettistä pohdintaa vaativia seikkoja. Havainnointia toteutettaessa tulee pohtia toiminnan eettisyyttä sekä omaa suhtautumista havainnoinnin kohteeseen. Havainnointia tulisi toteuttaa ennakkoluulottomasti sekä ottaa kaikki havainnot huomioon ja kyseenalaistaa niin omaa kuin havainnoitavienkin toimintatapaa. Jos havainnoija ei ota huomioon kaikkia havaintoja tai tulkitsee niitä omien uskomustensa valossa, ei lopputulos ole tällöin havaintoihin perustuvaa todellisuutta. (Koivunen & Lehtinen 2015, 62-63.) Lapsiryhmän havainnointia tehdessäni, oli minun otettava huomioon ja jätettävä taka-alalle myös omat ennakoasenteeni sekä oletukseni. Omat ennakoasenteeni karisivatkin pois leirien aikana ja koen, ettei ohjaustyötä voi toteuttaa, jos omat asenteet ja ennakkoluulot ovat tiellä. Lapset tulee kohdata ennakkoluulottomasti, jotta luottamuksellinen ja avoin suhde pääsee rakentumaan.

Leiritoiminnassa on myös huomioitava salassapito- sekä vaitiolovelvollisuus. Tietoja lapsista, sekä heidän kertomaan asioita ei saa antaa muille henkilöille ja tämä velvollisuus pitää myös toiminnan päätyttyä. Leireillä pystyimme iltapalavereiden yhteydessä keskustelemaan muiden

ohjaajien kanssa lapsista ja mieltämme askarruttavista asioista. Pystyimme yhdessä pohtimaan erilaisia tilanteita ja mahdollisesti lasten esille tuomia asioita. Opinnäytetyössäni olen myös huomionnut, ettei tekstistä tunnista lapsia ja käyttämässäni kuvassa olevilla lapsilla on kuvauslupa. Olen saanut järjestöltä luvan käyttää kuvaa opinnäytetyössäni.

On kuitenkin hyvä muistaa, että jos tilanne vaatii, saa tietoja antaa silloin, jos lapsen etu tai asiakkaan olennaisten etujen ja oikeuksien suojaaminen sitä vaatii (Talentia 2017, 38). Tässä tilanteessa tulee ajatella lapsen parasta, vaikka ristiriitoja saattaa esiintyä siihen nähden, miten itse asian ajattelee tai näkee.

6.2 Kehittämisideoita jatkoa varten

Parasta Lapsille ry:n toimintaa varten kehittämäni materiaalit olivat toivottuja ja jatkoa ajatellen helposti muokattavissa tai lisättävissä johonkin jo olemassa olevaan toimintaan taikka sitten täysin uuteen konseptiin.

Ohjaajana toimiminen on jatkuvaa itsensä kehittämistä, näin ollen myös kehittämäni opas voi kehittyä vielä lisää yhdessä ohjaajien kanssa. Kesäkuussa järjestettävässä perehdytysleirissä ohjaajat tulevat tutustumaan oppaaseen ja pääsevät kommentoimaan sitä omasta näkökulmastaan. Tällöin oppaaseen voidaan tehdä vielä mahdollisesti joitain lisäyksiä.

Opas voisi olla myös pohjana ohjaajille täysin uuden ryhmän aloittamiselle. Tunne- sekä vuorovaikutustaitoja ei voi korostaa liikaa ja siksi näkisinkin hienona kokonaisuutena oman erilliskoulutuksen, joka käsittelisi näitä taitoja ohjaajan sekä lasten parissa toimimisen näkökulmista.

Lehtistä vanhemmille pystyisi myös vielä jatkamaan isommaksikin kokonaisuudeksi. Aiheita ja teemoja on mahdollista kehitellä lisää, sekä lisätä lehtiseen enemmän teoriaa tunnetaidoista sekä vuorovaikutuksesta, jolloin siitä pystyisi muodostamaan kokonaisuudessaan uuden oppaan vanhemmille. Vanhemmille suunnatuissa ryhmissä voisi järjestää gallupia tämänlaisen oppaan tarpeellisuudesta sekä kysyä mitä toiveita heillä itsellään olisi. Näin ollen kyettäisiin kehittämään vanhempien tarpeita vastaava opas.

Aion osallistua syksyllä järjestettävään koulutukseen, jossa tulen esittelemään opinnäytetyöni sisältöä sekä kehittämiäni materiaaleja. Koulutuksen kaavailtuna aiheena on lapset, luonto ja ympäristö / lasten tunnetaidot. Koulutuksen sisältö ja oma roolini siinä tulee tarkentumaan vielä myöhemmin. On hienoa olla mukana toiminnassa ja nähdä opinnäytetyöni jatkuvuus ja se, että kehittämästäni tuotoksesta on hyötyä.

6.3 Oma ammatillinen kehittyminen

Koen kehittyneeni paljon tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Olen oivaltanut ja omaksunut paljon uutta tietoa lasten tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Olen syventänyt omaa ymmärrystäni näiden aiheiden tiimoilta sekä saanut lisää varmuutta omaan toimintaani, työskennellessäni yhdessä lasten parissa.

Koen oppineeni myös uusia asioita itsestäni. Leiriviikonloppujen aikana opin tunnistamaan omien tunteideni vaikutukset omaan toimintaani, sekä säätelemään niitä. Koen tärkeäksi, että ihminen tunnistaa itsessään myös negatiivisempia tunteita, kuten turhautumista sekä suuttumuksen tunnetta. On myös osattava valita oikeanlainen toimintatapa tilanteeseen, kun tunteet nousevat pintaan. Leiritoiminnassa kykenin ns. sivuuttamaan omia tunteitani ja keskittymään siinä hetkessä lasten kokemuksiin ja tunnetiloihin. Näin ollen en keskittynyt oman tunnetilani korjaamiseen vaan autoin lasta sanoittamaan omaa tunnettaan ja pyrin yhdessä lapsen kanssa löytämään ratkaisua hänen mieltänsä painaneeseen tilanteeseen. Iltapalaverissa pystyin purkamaan omia tunteitani muiden ohjaajien kanssa sekä käymään läpi erilaisia päivän aikana tapahtuneita tilanteita.

Syvempi tutustuminen teoriaan tunnetaidoista sekä vuorovaikutuksesta ovat auttaneet minua myös omassa työssäni lastenkodissa. Siellä erilaiset tunnetilat ovat läsnä päivittäin ja koenkin saaneeni hurjasti apuja työhöni tästä opinnäytetyöprosessista. Ohjaustaitoni ovat kehittyneet ja toimiminen lasten kanssa tulee minulta luonnostaan. Leirikertojen edetessä huomasin, kuinka tutustuin ryhmän lapsiin ja opin tuntemaan heitä paremmin. Myös lasten luottamus minuun lisääntyi leireillä.

Ohjaajana toimiminen on jatkuvaa itsensä kehittämistä sekä tutkimista. Koen itselläni olevan vielä paljon opittavaa sekä kehitettävää. Tämän prosessin aikana olen luonut itselleni vankan pohjan, josta on hyvä lähteä rakentamaan sekä kehittämään itseäni lisää.

Aion jatkaa yhteistyötä Parasta Lapsille ry:n kanssa sekä mahdollisesti toimia myös vapaaehtoisena syksyn leireillä. Yhteistyöni heidän kanssaan on myös kasvattanut ammatillisuuttani. Olen päässyt näkemään, kuinka järjestön toiminta muotoutuu sekä miten monta liikkuvaa osaa heidän työssään onkaan. Olen päässyt osaksi toimintaa, sekä luonut yhteistyössä uusia kontakteja sosiaalialan työkentällä.

Opinnäytetyö prosessin aikana olen kiinnostunut yhä enemmän tunnetaitojen kehittämisestä sekä hallitsemisesta. Mahdollisena jatkokoulutuksena tunnetaito-ohjaajan kurssi olisi mielenkiintoinen sekä itseäni lisää haastava ja kehittävä. Innostuksen kipinä kyseiseen aiheeseen on päässyt syntymään ja kokisinkin koulutuksesta olevan hyötyä tulevaisuutta ajatellen.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2017. (toinen painos). Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Form, K & Koppinen, M-L. 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hämäläinen, J & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Jalovaara, E. 2006. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus Oy.

Jääskinen, A-M. 2017. Mitä sä rageet? Lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen. Helsinki: Lasten keskus ja kirjapaja Oy.

Kanninen, K & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kemppinen, P & Rouvinen-Kemppinen, K. 1998. Vuorovaikutuksen aarrearkku. Vinkkejä kasvattajille. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Kurki, L & Nivala, E. (toim.) 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä- Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura Ab

Myllyviita, K. 1-3. painos 2016, 2017. Tunne tunteesi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Duodecim Oy.

Puonti, A., Saarnio, T., Hujala, A. (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.

Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Talvio, M & Klemola, U. 2017. Toimiva vuorovaikutus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Toivakka, S & Maasola, M. 2011. Itsetunto kohdalleen! Harjoituksia itsetuntemuksen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Jyväskylä: PS- kustannus.

Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara P & Veistilä, M. (toim.) 2016. Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus Oy.

Vehkalahti, R. 2007. Kehu lapsi päivässä. Helsinki: Lasten keskus.

Vilén, M., Leppämäki, P & Ekström, L. 3. Uudistettu painos, 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Kustanneosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Kustannusosakeyhtiö Tammi

Sähköiset

Denham, S & Brown, C. 2010. "Plays Nice With Others": Social-Emotional Learning and Academic Success. *Early education and development*, 21(5), 652-680. Taylor & Francis Group, LLC. Viitattu 7.1.2019.
https://www.researchgate.net/publication/225280386_Plays_Nice_With_Others_Social-Emotional_Learning_and_Academic_Success

Lastensuojelun Keskusliitto. n.d. Ehkäisevä työote, mitä teemme? Viitattu 16.3.2019.
<https://www.lskl.fi/ehkaiseva-tyo/ehkaiseva-tyo/>

Mäkelä, J. 2011. Vuorovaikutus ja ilo lapsen kehityksen tukena. Viitattu 13.2.2019.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136176/M%C3%A4kel%C3%A4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Parasta Lapsille ry. 2019. Näe hyvä mussa. Toiminta. Viitattu 12.4.19.
<https://xn--nehymussa-q5ae.fi/toiminta/nhm-tampere>

Parasta Lapsille ry. 2018a. Järjestön historia. Viitattu 27.11.18.
<https://www.parastalapsille.fi/jarjesto/historia>

Parasta Lapsille ry. 2018b. Parasta Lapsille vuodesta 1945! Viitattu 27.11.18.
<https://www.parastalapsille.fi/info>

Parasta Lapsille ry. 2018c. Näe hyvä mussa. Viitattu 27.11.18.
<http://www.parastalapsille.fi/leirit/nae-hyva-mussa>

Parasta Lapsille ry. 2018d. Matka tulevaisuuteen. Parasta Lapsille - vuonna 2018. Viitattu 27.11.18.
http://www.parastalapsille.fi/sites/default/files/jarjestotoiminta/matka2018_pieni.pdf

Parasta Lapsille ry. 2017. Vuosikertomus. Viitattu 27.11.18.
https://www.parastalapsille.fi/sites/default/files/pl_vuosikertomus_2017_sposti.pdf

Petreljus, P. & Eriksson, P. (toim.) Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Työpaperi 32/2018. Uudistuva lastensuojelu - kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Viitattu 11.4.19.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen Mielenterveysseura. 2018. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Viitattu 30.1.19.

<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia>

Suomi. 2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 27.11.18.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>

Talentia. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilöstön eettiset ohjeet. 2017. Puna-Musta Oy. Viitattu 20.4.19.

<http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Lastensuojelun käsikirja. Ehkäisevän työn toteuttaminen. Viitattu 11.4.19.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/ehkaisevan-tyon-toteuttaminen>

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE. 2013. Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla. ETENE-julkaisuja 41.

<https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisuja+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf/3e711c32-e950-4892-bf1b-ee8b9be55769>

Julkaisemattomat

Timlin, K. 2019. Näe Hyvä Mussa - Hankekoordinaattori. Sähköposti tekijälle. 30.4.19. Henkilökohtainen viestintä.

7 Kuvat

Kuva 1: Viisi askelta voimakkaiden tunteiden kohtaamiseen.	12
Kuva 2: Sosiaalipedagogiikan määritteet.....	16
Kuva 3: Opinnäytetyön toteutus.....	17
Kuva 4: Perehdytysleirillä viikonloppua suunnittelemassa.....	19
Kuva 5: Havainnoinnin toteutus.....	21
Kuva 6: Ryhmäytymisleikkejä ulkona.....	23
Kuva 7: MAHTI - Tunnekortit.....	44
Kuva 8: Lankakerä-leikki.....	45
Kuva 9: Tavararasia.....	46
Kuva 10: Tunnepilvet.....	47
Kuva 11: Tunnekuvat.....	48

8 Liitteet

Liite 1: Ensimmäisen leiriviikonlopun ohjelma	37
Liite 2: Toisen leiriviikonlopun ohjelma	40
Liite 3: Kolmannen leiriviikonlopun ohjelma	42
Liite 4: Pelejä ja leikkejä tunne- sekä vuorovaikutustaitojen tukemiseen	44
Liite 5: Opas vanhemmille sekä Opas ohjaajille.....	49

Liite 1: Ensimmäisen leiriviikonlopun ohjelma

NÄE HYVÄ MUSSA 25.1 -27.1

Toimintatavat:

- Sisällä liikutaan kävellen
- Ei kiroilla
- Ei kiusata
- Ulos mennään vain ohjaajan kanssa
- Rantaan mennään vain ohjaajan kanssa
- Muistetaan hyvät pöytätavat
- Otetaan ruokaa sen verran kuin jaksetaan syödä
- Muistetaan hyvät käytöstavat
- Käyttäytyään kohteliaasti toisia kohtaan
- Otetaan kaikki mukaan touhuihin
- Hiljaisuuden alkaessa on hiljaista (Hiljaisuus klo 21.30-7.30, pää tyynyyn klo 22.00)

Leirien aikana jätskiralli:

Lapset keräävät leireillä huoneittain pisteitä. Viimeisellä leirillä saa pisteiden mukaisen jätskiannoksen. Pisteitä saa: Huoneen siisteys: ei huomautettavaa 10 p. Huomautettu ja siivottu 5 p., huomautettu ja ei siivottu 0p. Osallistuminen yhteiseen toimintaan: motivoitunut 10 p. Osallistunut suostuttelun jälkeen 5p. Negatiivinen asennoituminen osallistumiseen/ei osallistu 0p. Reilu kaveri: kohtelias ja reilu 10p. Paransi käytöstä huomautuksesta 5p. Huono käytös 0p.

Max. 30 p/leiri/huone

1. Leirin pisteillä ansaitaan määrä
2. Leirin pisteillä ansaitaan jätskimaut
3. Leirin pisteillä ansaitaan kastikkeet
4. Leirin pisteillä ansaitaan hjördelit (strösselit ja muut koristeet)

Perjantai 25.1.2019:

18.00 Lähtö Tampereelta - Bussissa lapset tiedustelevat vierustoveriltaan lapulle: nimi, koptipaikka, harrastukset, mitä toiveita leireiltä ym. Jos intoa riittää, niin voi kysellä myös muilta. Kännykät kerätään pois Pukkilan pihassa.

- 19.30 Saapuminen Pukkilaan, majoittuminen
 19.45 Iltapala
 20.15 Iltapiiri: Tervetuloa, bussissa kerätyt tiedot toisista, käydään läpi säännöt, mitä illalla/yöllä tarvitaan, iltasatu.
 20.45 Iltapesut
 21.00 Huoneisiin
 21.30 Hiljaisuus
 22.00 Valot pois, nukkumaan

Lauantai 26.1.2019

Hiljaisuus päättyy klo 7.30

- 8.00-9.00 Aamupala
 9.00 Yhteinen aloitus salissa:
 - Aamujumppa
 - Yhteisten sääntöjen läpikäyminen- lapset keksivät
 - Jätskirallin ohjeistus
 - Tutustumisleikki: Kaksi rinkiä, nimilappujen tekeminen.
 11.30-12.30 Lounas
 12.30 ½ Pulkkailu ja ½ lumikenkäily: lumikenkäillään yhdessä alue, rajat
 13.00 Vaihto/ klo 14 sisälle
 14.30 Välipala
 Saat valita:
 - Biljardi ja pingis
 - Lautapelit ym. hengailua
 17.00 Päivällinen takkahuoneella, takkahuoneelle mukaan saunavälineet
 - Saunavuorot, lautapelejä ja vihkohommia takkahuoneella.
 19.45 Iltapala takkahuoneella, iltapalaksi grillataan takassa makkaraa
 20.30 Takaisin päärakennukselle
 21.00 Iltasatu tv-huoneessa
 21.30 Huoneisiin ja hiljaisuus
 22.00 Valot pois.

Sunnuntai 27.1.2019

- 8.00-9.00 Aamupala
 9.00 Aamujumppa
 - Lakanat pois, siivotaan huoneet, pakataan tavarat
 - Vapaa-aikaa

- 11.00 Lounas
- Palautteiden täyttäminen
 - Yhteinen leikki esim. Lännen nopein ja lopetus: jätskirallin pisteet.
- 12.30 Kotiin

Bussissa puhelimen saa takaisin, kun kertoo, mikä oli mukavinta.

Bussista voi laittaa vanhemmille tiedon, että ollaan lähdössä ja tarkka saapumisaika Tampereelle on klo...

Liite 2: Toisen leiriviikonlopun ohjelma

NÄE HYVÄ MUSSA 1.-3.3

Perjantai 1.3

- 18.00 Lähtö Tampereelta
- 19.30 Saapuminen Pukkilaan, majoittuminen
- 19.45 Iltapala
- 20.30 Kerrotaan lauantain aikataulut ja säännöt (hiljaisuus, aamulla toimiminen, jätski-ralli?). Iltasatu
- 21.30 Hiljaisuus
- 22.00 Valot pois, nukkumaan

Lauantai 2.3

- 8.00 - 9.00 Aamupala (aikaisemmin heränneet mahdollisuus 7.00 → tv huoneeseen)
- 9.00 - 11.30 Tutustumista, leikkejä
 - Vessapaperijuttu
 - Kärpäslätkä
 - Hedelmäsalaatti
 - ”kenen kanssa”
- 11.30 -12.30 Lounas
- 12.30- 14.30 Ryhmätehtävät ulkona
 - Aluksi Lännennopein
 - Jakaudutaan 3:een ryhmään: ryhmät käyvät läpi kolme ”rastia”;
1. Ryhmän oma puu 2. Heittorasti 3. Kuilun ylitys
- 14.30 - 15.00 Välipala
- 15.00 - 17.00 Saat valita:
 - Biljardi/pingis
 - Pulkkamäki (jos huono keli niin lautapelit)
 - Askartelu
- 17.00 - 18.00 Päivällinen
- 18.00 - 19.30 Saunarakennukseen. Halukkaat saunoo, muut ”murhaaja -leikit”.
- 19.30 Siirtyminen kodalle, viedään saunakamat sisään matkalla
- 19.45 Iltapala kodalla
- 20.30 Oma tuikku, kulkue pihalle
- 21.00 Iltasatu
- 21.30 Hiljaisuus
- 22.00 Valot pois, nukkumaan

Sunnuntai 3.3

8.00 - 9.00	Aamupala
9.00 - 11.00	Satuhieronta, palautteet, pakkaaminen, jätskirallin pisteet
11.30 - 12.30	Lounas
12.30	Lähtö
14.00	Saapuminen Tampereelle

Liite 3: Kolmannen leiriviikonlopun ohjelma

NÄE HYVÄ MUSSA 29.-31.3

Perjantai 29.3

- 18.00 Lähtö Tampereelta. Bussissa musabingon biisitoiveet
 19.30 Saapuminen Pukkilaan, majoittuminen
 19.45 Iltapala
 20.30 Kerrotaan lauantain aikataulut ja säännöt
 (Ohjaaja Lauran esittely, hiljaisuus, aamulla toimiminen, jätskiralli?).
 Iltasatu: Piki?
 21.30 Hiljaisuus
 22.00 Valot pois, nukkumaan

Lauantai 30.3

- 8.00 - 9.00 Aamupala (aikaisemmin heränneet mahdollisuus 7.00 --> tv huoneeseen)
 9.00 - 9.30 Aamupiiri sisällä: Tunnekortit
 9.30 - 11.30 Ulkoilua
 - jääkeilaus
 - pulkkamäki?
 - lännen nopein
 - kirkonrotta
 - peili (pallojen kera tai ilman)
 11.30 -12.30 Lounas
 12.30- 14.30 Voimaeläimet (Plan B: Kutistemuovi)
 - Käydään läpi eläinten luonteenpiirteet, tehdään omista eläimistä (3kpl) toteemit paperille
 - Piirretään kuva läpi kangaskassiin
 - Taikinamaalataan kuva kassiin
 - Ennen välipalaa kassit kuivumaan kuraeteiseen
 14.30 - 15.00 Välipala
 15.00 - 16.00 Kassien painaminen
 16.00-17.00 Saat valita:
 - temppuilu/jonglööraus/musisointi
 - Biljardi/pingis
 - Askartelu
 - lautapelit
 17.00 - 18.00 Päivällinen

18.00 - 19.30 Saunarakennukseen. Halukkaat saunoo, muut ”murhaaja -leikit”, ristikot, mu-
sabingo.

19.45 Iltapala ruokalassa

20.15 Satuhierontaa

21.00 Iltasatu: Piki

21.30 Hiljaisuus

22.00 Valot pois, nukkumaan

Sunnuntai 31.3

8.00 - 9.00 Aamupala: Tunnekortit

9.00 - 11.00 Ulkoilua: Pukkilan tähti

11.00 Pakkailut, siivoilut, palautteet, jätskirallin pisteet

11.30 - 12.30 Lounas

12.30 Lähtö

14.00 Saapuminen Tampereelle

Liite 4: Pelejä ja leikkejä tunne- sekä vuorovaikutustaitojen tukemiseen

Tunnekortit

Varaa mukaan esim. MAHTI- tunnekortit, jotka ovat vapaasti netistä tulostettavissa, sekä laminoitavissa. Levitetään kortit lattialle, ja lapset voivat vuorollaan käydä valitsemassa itselleen kortin mikä kuvastaa heidän sen hetkistä fiilistään. Käydään kierros lävitse, missä jokainen kertoo nimensä ja valitsemansa kortin fiiliksen, sekä muutamalla sanalla miksi valitsi kyseisen kortin. Kortteja voi hyödyntää monella tapaa mm. palautteen antamiseen.

Kuva 7: MAHTI- tunnekortit.

Kenen kanssa

Tämän leikin voi toteuttaa huoneessa, missä on tilaa liikkua taikka ulkona. Tarkoituksena on, että lapset liikkuvat ympäri tilaa toistensa seassa. Ohjaaja pyytää lapsia laittamaan käden sen lapsen olalle ”kenen kanssa” he haluaisivat leikkiä, lähteä lenkille, käydä jäätelöllä, perustaa kampaamon jne. Loppuun ohjaaja voi keksiä minkä vain jatkon, tarkoituksena on, ettei kättä saa laittaa enää saman lapsen olalle, vaan aina vaihtaa kaveria. Yhden lapsen olkapäällä voi olla montakin kättä.

Lankakerä

Varaa leikkiin mukaan iso lankakerä. Istutaan isoon piiriin lattialle. Ohjaaja aloittaa leikin sanomalla sen henkilön nimen kelle lankakerän aikoo heittää ja tästä taas seuraava jatkaa samalla tavalla. Jokainen pitää pienen pätkän kiinni lankakerästä ja kun kaikki on käyty vuorolleen läpi, muodostuu lankakerästä jättimäinen seitti. Seitti puretaan niin, että se kenelle lankakerä viimeiseksi on jäänyt, sanoo hänelle lankakerän heittäneen nimen ja palauttaa kerän tälle. Lopulta kerä palaa kerittynä ohjaajalle, joka on aloittanut kierroksen.

Kuva 8: Lankakerä leikki.

Vessapaperileikki

Varaa mukaan rulla wc-paperia. Kerrotaan lapsille, että tämä rulla on ainut mitä meillä on jäljellä viikonlopun ajaksi. Jokaisen tulisi nyt vuorollaan ottaa siitä itselleen niin monta palasta, kun arvelee viikonlopun aikana tarvitsevansa, max. 10 palaa.

Kun jokainen on ottanut palasensa, pyydetään lapsia laskemaan, kuinka monta palaa wc-paperia heillä on. Tämän jälkeen käydään kierros, jossa jokainen lapsi vuorollaan kertoo oman nimensä sekä itsestään yhtä monta asiaa/ mistä pitää, kuin wc-paperin palasia on.

Tavararasia

Tarvitset rasian, johon on kerätty erilaisia pieniä tavaroita, figuureita, leluja. Jokainen lapsi saa vuorollaan valita itselleen tavarana, joka kuvastaa hänen sen hetkistä olotilaa. Käydään kierros, missä jokainen esittelee itsensä sekä valitsemansa esineen ja muutamalla sanalla kertoo omasta olostaan. Leikissä voidaan käyttää eri teemoja sekä vaihtoehtoisia kysymyksiä mm. Millainen olosi on tänään? Valitse hahmo, joka kertoo päivästäsi tai valitse esine, joka muistuttaa sinua jostain hyvästä tapahtumasta elämässäsi.

Kuva 9: Tavararasia.

Tunnepilvet

Suomen Mielenterveysseuran sivuilla on tulostettavissa alla olevat tunnepilvet. Käydään lasten kanssa ensin yhdessä lävitse mitä mikäkin tunne tarkoittaa ja missä tilanteissa sellaista tunnetta voi esiintyä. Jaetaan lapset sitten 3-5 hengen ryhmiin ja jokaiselle oma tunne. Annetaan lapsille 5-10minuuttia aikaa suunnitella ja keksiä oma näytelmä tunteen ympärille. Lopuksi lapset saavat esittää näytelmänsä muille ja toisten täytyy yrittää arvata mistä tunteesta oli kysymys.

Kuva 10: Tunnepilvet.

Tunnekuvat

Varaa mukaan pinkka erilaisia kortteja, valokuvia sekä kuvia erilaisista tilanteista, ihmisistä, eläimistä. Levitetään kuvat lattialle sekalaiseen järjestykseen ja istuudutaan piiriin kuvien ympärille. Ohjaaja valitsee hetkeä varten 5 täysin erilaista kappaletta, joita jokaista soite-taan kerrallaan n. 1-2 minuuttia. Kappaleen soidessa lapset tutkailevat kuvia ja voivat pohtia minkälaisia tunteita musiikki heissä herättää. Musiikin päättyessä, jokainen valitsee itselleen

Liite 5: Opas vanhemmille sekä Opas ohjaajille

TUKEA ARKEEN – OPAS VANHEMMILLE

Emma Kirjokivi

Saatteeksi

Tämä opas on toteutettu yhteistyössä Parasta Lapsille ry:n kanssa ja suunniteltu tukemaan sekä vahvistamaan perheiden arkea, lapsen ja vanhemman välisiä suhteita.

Opas sisältää vaihtuvan teeman jokaiselle viikolle, viiden viikon ajan. Harjoitteet on tarkoitettu vanhemmille pohdittavaksi tai tehtäväksi yhdessä lapsen kanssa. Harjoitteet voi toteuttaa esim. lasten leiriviikonloppujen välillä, kauden aikana.

Teemat pohjautuvat Reetta Vehkalahden kirjaan Kehu lapsi päivässä.

Opas on osa opinnäytetyötäni, jonka tavoitteena on lasten tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistaminen Parasta Lapsille ry:n Näe hyvä mussa - leiritoiminnassa. Opas soveltuu käytettäväksi myös muiden leirien sekä ryhmien vanhemmille.

Laurea ammattikorkeakoulu
Sosionomiopiskelija
Emma Kirjokivi

Sisällys

1. *Tee yhteistyötä lapsesi kanssa*
2. *Tutki, kokeile ja opettele yhdessä lapsesi kanssa*
3. *Arvosta itseäsi ja lastasi*
4. *Salli epätäydellisyys itsellesi ja lapsellesi*
5. *Hyväksy muutos itsessäsi ja lapsessasi*
6. *Ota yhteyttä*
7. *Lukuvinkkejä*

Tee yhteistyötä lapsesi kanssa

Yhdessä tekeminen saa lapset tuntemaan itsensä tärkeiksi, merkittäviksi sekä kasvattaa heitä ymmärtämään yhteistyön tärkeyttä, toisen huomioimista. Yhteistyö on hauskaa ja parhaimmillaan parantaa lapsen ja vanhemman välejä. Yhdessä tekemällä opimme uusia asioita toisistamme ja usein opimme näkemään myös toisen uudella tavalla. Joskus sanomatta jääneet sanat tai tunteet, välittyvät helpommin tekemisen kautta.

Tätä teemaa käsitellen tarkoituksena on tehdä yhdessä lapsen kanssa omat unelmakartat. Unelmakartta on käytännöllinen työväline, joka auttaa hahmottamaan omia unelmia sekä tavoitteita. Unelmakarttaan kootaan useimmiten lauseita, kuvia sekä sanoja, jotka kuvaavat haluamaamme, toiveitamme.

Unelmakartan työstäminen yhdessä lapsen kanssa, auttaa hahmottamaan niin omia kuin lapsenkin kiinnostuksen kohteita, haaveita sekä unelmia. Unelmakarttojen valmistuessa, voi niitä yhdessä tarkastella ja miettiä mitä konkreettisia tekoja voidaan tehdä, jotta kartoissa olevat asiat mahdollistuisivat. Unelmakartan tekeminen on hauskaa yhteistä puuhaa, ja karttoja voi tehdä enemmänkin kuin yhden.

Unelmakartat olisi hyvä tehdä leirikauden alussa sekä uudet leirikauden lopussa. Niitä toisiinsa verraten voisi nähdä, onko jotain unelmia jo tavoiteltu vai ovatko ne muuttuneet täysin matkan varrella. Unelmakarttojen tekoon on hyvä varata aikaa jopa 1-2h.

Varaa valmiiksi:

- Kartonkia pohjaksi
- Lehtiä, mistä voi leikata irti kuvia sekä sanoja
- Halutessasi valokuvia
- Sakset
- Liimaa
- Erivärisiä kyniä/tusseja
- Mahdollisia koristeluvälineitä

Jokaisen haasteen
takana piilee mah-
dollisuus

Tutki, kokeile ja opettele yhdessä lapsesi kanssa

Yhteinen tekeminen parantaa aikuisen ja lapsen välejä, parhaimmillaan se saa lapsen tuntemaan itsensä tärkeäksi, tarpeelliseksi sekä osaavaksi. Tämän teeman tarkoituksena olisikin tehdä yhdessä lapsen kanssa pullia taikka sämpylöitä! Usein ajattelemme helposti, että tekisimme itse nopeammin tai, jos lapsen ottaa mukaan tulee hirveästi sotkua. Tämän tehtävän tarkoituksena on tutkia, kokeilla ja opetella yhdessä lapsen kanssa.

Varaa aineet valmiiksi, mutta työstä taikina alusta loppuun yhdessä lapsesi kanssa ja anna hänelle positiivista palautetta toiminnasta. Voit myös itse miettiä ja kirjoittaa ylös minkälaisia ajatuksia sinulla heräsi, kun teitte pullia/sämpylöitä.

Pullataikina

3dl maitoa
 30g hiivaa
 1tl suolaa
 1dl sokeria
 2tl kardemummaa
 1 kananmuna
 8-9dl jauhoja
 75g voita tai margariinia
 Raesokeria koristeluun

Liuota hiiva kädenlämpöiseen maitoon. Sekoita joukkoon suola, sokeri, kardemumma ja muna. Lisää jauhot vähitellen, aluksi vatkaton, jotta ilmaa sitoutuu taikinaan. Alusta taikina hyvin vaivaten. Lisää pehmeä rasva alustamisen loppupuolella. Laita taikina kohoamaan peitettynä lämpimään paikkaan.

Kun taikina on kohonnut, kumoa se pöydälle ja leivo taikinasta haluamasi muotoisia pullia. Voitele pullat kananmunalla ja koristele raesokerilla ennen paistamista. Voisilmäpullia saat, kun painat sormella kolon pullan keskelle ja lisäät siihen nokareen voita sekä sokeria.

Paista pullat n. 225c uunin keskitasolla n. 5-10min.

Sämpylätaikina

3dl vettä tai maitoa
 25g hiivaa
 1tl suolaa
 n 7dl jauhoja
 2rkl sokeria
 1rkl sulatettua rasvaa tai öljyä

Liuota hiiva kädenlämpöiseen nesteeseen. Lisää joukkoon sokeri, suola ja öljy, alusta taikinaksi jauholla käsin tai koneella. Kohota taikina peitettynä lämpöisessä paikassa (esim. lämpimässä vesialtaassa).

Leivo kohonnut taikina tangoksi ja leikkaa siitä n. 10 palasta. Pyörittele niistä sämpylöitä ja aseta leivinpaperin päälle vielä hetkeksi kohoamaan peitettynä. Voitele sämpylöiden pinta halutessasi vedellä tai maidolla. Paista uunin 225c uunin keskitasolla 10-15min.

Halutessasi voit kokeilla erilaisia jauhoja sekä lisätä sämpylöihin siemeniä taikka porkkanaraastetta tuomaan lisää makua.

Arvosta itseäsi ja lastasi

Tuettaessa lapsen terveen itsetunnon kehitystä, on tärkeää, että myös itse uskot itseesi, arvostat itseäsi ja luostat itseesi. Lapset usein testaavat vanhempiensa rajoja ja auktoriteettia, myös huomaamattaan, tällöin on hyvä tuntee itsensä ja omat reagointi tapansa. Kun aikuinen luottaa itseensä, hän ei järky pienestä kapinoinnista taikka muserru lapsen epäluulon tai epäluottamuksen alla.

Tässä teemassa tarkkailemme siis itseämme ja ympäristöämme. Pohditaan mitkä asiat motivoivat meitä, mitä asioita arvostamme sekä mistä olemme kiitollisia.

Tehtävänä on viikon ajan kirjata joka ilta ylös vähintään kolme asiaa missä onnistuit tänään tai mistä olit kiitollinen. Voit myös yhdessä lapsesi kanssa miettiä iltahetkellä, nukkumaan mennessä, miten lapsesi päivä on mennyt ja pyytää häntä miettimään myös kolme päivän aikana tärkeäksi, mukavaksi kokemaansa asiaa.

Tehtävän tarkoituksena on herätellä ajatuksia ja nähdä positiivista ympärillämme. Voit myös havaita täysin uusia puolia itsestäsi sekä lapsestasi.

Esimerkki päivä 1

1. Lapseni heräsi tänään hyvällä tuulella ja lähti kouluun ilman kiukuttelua.
2. Tekemäni ruoka oli maistuvaa ja upposi myös lapsille!
3. Autoin lastani läksyjen teossa ja hän teki matematiikan tehtävät ilman apua!

Esimerkki päivä 2

1. Pystyin tänään olla hermostumatta lapselleni tämän kiukutellessa, en huutanut.
2. Olen kiitollinen, että olemme pysyneet terveinä nyt flunssakauden aikana.
3. Tänään vaimoni oli tehnyt ruuan valmiiksi töistä tullessani, olin todella väsynyt ja tämä sai minut hyvälle mielelle.

Salli epätäydellisyys itsellesi ja lapsellesi

Kukaan ei ole täydellinen taikka koskaan valmis. Aina on tilaa uuden oppimiselle. On tärkeätä myöntää oma tietämättömyys ja omat virheet sekä hyväksyä epätäydellisyys myös lapsessa. Kukaan ei meidän puolestamme voi sanoa mikä on oikein tai väärin, meidän tulee ymmärtää ja tiedostaa tämä itse, sillä nämä perustuvat vahvasti omiin kokemuksiin, henkilökohtaisiin aistimuksiin ja havaintoihin mitä olemme elämämme aikana tehneet.

Oman epätäydellisyiden myöntäminen ei ole helppoa, vertaaminen, rankaiseminen ja palkitseminen voi olla tuhoisaa. Parhaimmillaan epätäydellisyys ajaakin eteenpäin, kehittymään ja tavoittelemaan kasvua. Ja samalla, on hyvä huomioida, että epätäydellisyiden hyväksyminen on iso osa ihmisyyttä.

Tämän tehtävän tarkoituksena on pyrkiä löytämään omista koetuista ”virheistä”, epätäydellisyyksistä positiivinen puoli ja hyväksyä ne osana itseään sekä osana lasta.

- Kirjoita kirje itsellesi. Asetu myötätuntoisen ystävän rooliin, joka näkee ehdoitta kaikki vahvuutesi ja heikkoutesi mukaan lukien sen mistä et itsessäsi pidä. Tämä ystävä tunnistaa ihmisyyden rajallisuuden, ja on ystävällinen, hyväksyvä ja anteeksi antava.
- Kirjoita kirje itsellesi tämän mielikuvituksellisen ystävän näkökulmasta, keskittyen näkemääsi puutteellisuuteen, jota sinulla on taipumus arvostella itsessäsi. Mitä tämä ystävä sanoisi sinulle rajattoman myötätunnon näkökulmasta? Ja jos ajattelet, että tämä ystävä ehdottaisi mahdollisia muutoksia, joita sinun pitäisi tehdä, kuinka huolenpito, rohkaisu ja tuki ilmenisi näissä ehdotuksissa?
- Kirjoitettuasi kirjeen, laita se hetkeksi syrjään. Palaa siihen sitten takaisin ja lue se uudelleen, antaen sanojen todella asettua syvälle. Tunne myötätunto, kun se virtaa sisääsi, rauhoittaen ja lohduttaen sinua. Pitäydy hetki tässä tunnetilassa. Säilytä kirje itselläsi, jotta voit palata siihen myöhemmin.

Tehtävä ei ole helppo, anna itsellesi aikaa sen tekemiseen ja itsesi tutkimiseen. Ole rehellinen itsellesi.

Lähde: Kristin Neff

Hyväksy muutos itsessäsi ja lapsessasi

Muutos on läsnä jokaisen ihmisen elämässä, se on luonnollinen osa kasvuprosessia. Muutos on myös oleellinen osa elämää, riippumatta ihmisen iästä tai elämänvaiheesta. Me kaikki muutumme ja kasvamme. Muutoksen hyväksyminen itsessään sekä ympäristössään on taito, joka auttaa ihmistä ymmärtämään ja tuntemaan itseään.

Muutoksen hyväksyminen ei aina ole itsestäänselvyys. Se vaatii usein aikaa ja ymmärrystä, joskus on vaikea hahmottaa ajankulua ja sitä, kuinka nopeasti lapsi onkaan ehtinyt kasvaa ja miten lyhyessä ajassa. On hyvä kuitenkin muistaa, että näiden asioiden kanssa et ole yksin! Jokainen painii aika ajoittain muutosten syövereissä ja sieltä matkan jatkaminen eteenpäin vaatii joskus ulkopuolisen ihmisen apua. Tällöin on hyvä tukeutua ystävien ja läheisten, tukiverkoston apuun.

Tämän teeman tarkoituksena on tutkailla muutosta, mitä on kuluneen kauden aikana tapahtunut ja miten se on vaikuttanut omaan sekä lapsen elämään. Ajatuksena olisi ottaa kokovartalokuva lapsesta ja yhdessä lapsen kanssa liimata kuva kartongille. Kuvan ympärille tulisi kirjata sen hetkisiä asioista. Alkuasetelmassa saattaa olla tietoja lapsesta (pituus, kengännumero, lempiväri, mieliruoka), kuvia hänelle sillä hetkellä tärkeimmistä asioista sekä ihmisistä. Kuvauksia taidoista, joita hän on saavuttanut ja toiveita siitä, millaisia muutoksia hän haluaisi olevan tulossa. Pienten lasten kanssa, vanhempi voi toimia kirjurina. Kun kartonki on valmis, tulisi se laittaa talteen myöhempää käyttöä varten.

Leirikauden jälkeen tulisi jälleen kerran ottaa uusi kuva ja tehdä kartonki alusta. Tämän jälkeen voidaan yhdessä vertailla aiemmin tehtyä kartonkia nykyiseen, tutkailla yhdessä mitkä asiat ovat mahdollisesti muuttuneet ja mitkä ovat olleet niihin vaikuttavia tekijöitä. Ollaanko jossain asioissa menty eteenpäin vai kenties otettu takapakkia. Minkälainen on ollut ensimmäisen kartongin muutoksien toive ja onko niihin päästy.

Voit myös itse ottaa itsestäsi kuvan ja tehdä samanlaisen kartongin. Näin voitte yhdessä lapsen kanssa tutkailla muutoksia mitä on tapahtunut kullekin saman ajan sisällä. Yhdessä miettiminen ja tutkaileminen syventävät lapsen ja vanhemman välisiä suhteita, sekä auttaa hyväksymään toisessa tapahtuneita mahdollisia muutoksia.

*Älä epäröi pyytää
apua*

Lopuksi

Vanhemmuus muuttaa elämää merkittäväällä tavalla. Vanhemmaksi kasvettaessa, ymmärrys omasta menneisyydestä, lapsuudesta kasvaa. Usein mieleen saattaa nousta kysymys: Olenko riittävä vanhempi? Hyvä vanhempi voi olla monin eri tavoin. Se miten helppoa se sitten on, vaikuttavat monet eri tekijät, mm. oma menneisyys sekä tämän hetkinen elämäntilanne. Kielteisten kokemusten ketjun sukupolvesta toiseen voi katkaista, toisinaan se vaatii enemmän pohdiskelua ja töitä, joskus myös ammattilaisen apua.

Lapsi tarvitsee hellyyttä, läheisyyttä sekä huolenpitoja, rajoja ja turvaa. Jokainen lapsi vaatii kokemuksen siitä, että hänestä välitetään, häneen luotetaan ja että hänet hyväksytään sellaisena kuin hän on. Pysyvät, lämpimät ja vastavuoroiset ihmissuhteet ovat erittäin tärkeitä lapsen kasvatuksen ja kehityksen kannalta.

Voit ylpeänä olla äiti taikka isä, vanhempana olo on etuoikeus. On hyvä muistaa, että välillä on lupa olla ärtynyt, väsynyt ja heikko, sekä hakea itselleen tukea. Elämä ei aina voi olla ruusuilla tanssimista.

Hyvinä hetkinä ole ylpeä perheestäsi ja lapsistasi, nauti ja iloitse!

Hyödyllistä luettavaa

Jääskinen, A-M. 2017. Mitä sä rageet? Lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen.

Helsinki: Lasten keskus ja kirjapaja Oy.

Kristin, Neff. Itsemyötätunto harjoite. (Sivusto englanniksi)

<https://self-compassion.org/exercise-3-exploring-self-compassion-writing/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2017. Vanhemmuus ja kasvatus.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2017. Lapsen kasvu ja kehitys.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>

Vehkalahti, R. 2007. Kehu lapsi päivässä. Helsinki: Lasten keskus.

TUNNE- SEKÄ VUOROVAIKUTUS- TAITOJEN VAHVISTAMINEN

Opas ohjaajalle

Emma Kirjokivi

PARASTA
LAPSILLE

Saatteeksi

Tämä opas on suunniteltu tunne- sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen Parasta Lapsille ry:n leiritoimintaan. Oppaan tarkoituksena on tukea ohjaajia lapsen kanssa käytävään myönteiseen vuorovaikutukseen, sekä antaa vinkkejä erilaisiin toimintatapoihin, käytännön esimerkein.

Opas on osa opinnäytetyötäni, joka käsittelee tunne- sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamista Näe hyvä mussa – leiritoiminnassa, mutta on ehdottomasti sovellettavissa muihinkin leiritoimintoihin sekä erilaisiin lastenryhmiin.

Lasten tunne- sekä vuorovaikutustaidot ovat jatkuvassa kehityksessä, ja niihin on syvästi vaikuttanut jo varhaislapsuudessa koetut tilanteet ja vanhemmilta mallinnetut käyttäytymistavat. Leiritoiminnassa voimme auttaa lapsia näkemään ja kokemaan, kuinka vuorovaikutustaitoja voi harjoitella turvallisessa ympäristössä. Lapset oppivat ymmärtämään, että kaikenlaisten tunteiden näyttäminen on sallittua, mutta se minkä käyttäytymismallin valitsemme kulloisessakin tilanteessa, on riippuvainen meistä itsestämme.

Parhaimmassa tapauksessa lapsi saa kokemuksen kohtaamisesta, nähdystä ja kuulluksi tulemisesta sekä saa uusia kavereita ja positiivista näkemystä omaan toimintaansa.

Tehdään yhdessä leiriviikonlopuista ikimuistoisia!

Laurea ammattikorkeakoulu
Sosionomiopiskelija
Emma Kirjokivi

Sisällys

1. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot pähkinänkuoressa
2. Toiminnan päätavoitteet
3. Ryhmän kehittyminen
4. Lasten kehitysvaiheiden huomioiminen leiritoiminnassa
5. Askeleet vuorovaikutukselliseen kanssakäymiseen
6. Viisi askelta voimakkaiden tunteiden kohtaamiseen
7. Minä ohjaajana
8. Lopuksi
9. Materiaalipankki
10. Lähteet

1. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot pähkinänkuoressa 1/8

Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat yhteydessä lapsen ja nuoren hyvinvointiin ja pärjämiseen elämässä ja myöhemmin yhteiskunnassa. Itsetietoisuus, itsensä johtaminen, sosiaalinen tietoisuus, vastuullinen päätöstenteko sekä sosiaaliset taidot kehittyvät käsikädessä yhdessä tunne- sekä vuorovaikutustaitojen kanssa.

Vuorovaikutus kehittyy ihmisillä elämän aikana ja sen tukeminen lapsuudessa on tärkeitä. Lapselle täytyy antaa oikeus omiin tunteisiinsa sekä kokemuksiinsa ja mahdollisuus puhua omasta puolestaan, tällä tavoin myös lapsen itseilmaisuu kehittyy. Lapselle kuuluu välittyä tunne siitä, että hänet huomioidaan ja hänen tunteitaan ymmärretään, myös silloin kun lapsi ei niitä itse ymmärrä tai osaa käsitellä.

1. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot pähkinänkuoressa 2/8

Leiritoiminnassakin lapsen tulee saada peilata kaikenlaiset tunteensa ilman häpeän tunnetta, jolloin hän oppii hyväksymään tunteensa. Hänellä on myös oikeus itkeä pettymysten kohdatessa. Lasta tulee opettaa ymmärtämään sosiaalisen elämän rajat.

Ohjaajat ovat avainasemassa leirillä ohjattaessaan lapsia ja näyttäessään mallia, miten toimia erilaisissa tilanteissa.

1. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot pähkinänkuoressa 3/8

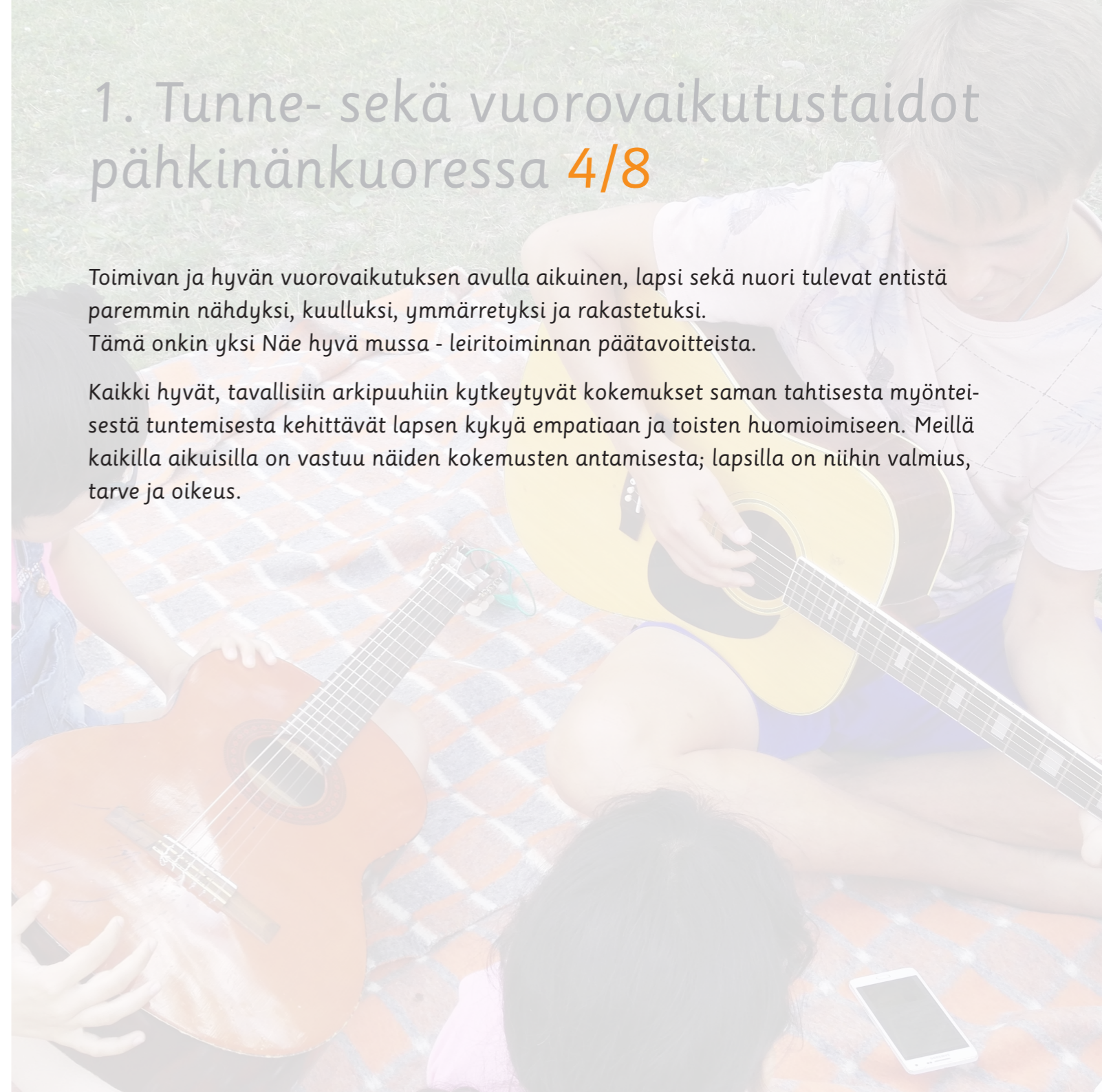
On hyvä ottaa huomioon, että usein, jos vanhemmilla on puutteita tunteiden säätelytaidoissa näkyvät ne myös lapsella. Vaikka lapsella olisi valmiudet tunteiden säätelyyn, tarvitsee hän siihen jonkun, joka ne hänelle opettaa. Lapsi voi myös välttää jonkin tietyn tunteen ilmaisemista, jos se aiheuttaa vanhemmissa negatiivisia reaktioita.

Tunteiden näyttämiseen vaikuttaa myös vahvasti lapsen ja vanhemman välille syntynyt kiintymyssuhde. Sen ollessa hyvällä pohjalla uskaltaa lapsi näyttää avoimesti omat tunteensa sekä tarpeensa ja luottamaan siihen, että hänen viesteihinsä vastataan. Kiintymyssuhteen ollessa turvaton lapsi oppii kieltämään tarvitsevuutensa ja tunteidensa, etenkin kielteisten tunteidensa ilmaisua.

1. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot pähkinänkuoressa 4/8

Toimivan ja hyvän vuorovaikutuksen avulla aikuinen, lapsi sekä nuori tulevat entistä paremmin nähdyksi, kuulluksi, ymmärretyksi ja rakastetuksi. Tämä onkin yksi Näe hyvä mussa - leiritoiminnan päätavoitteista.

Kaikki hyvät, tavallisiin arkipuuhiin kytkeytyvät kokemukset saman tahtisesta myönteisestä tuntemisesta kehittävät lapsen kykyä empatiaan ja toisten huomioimiseen. Meillä kaikilla aikuisilla on vastuu näiden kokemusten antamisesta; lapsilla on niihin valmius, tarve ja oikeus.

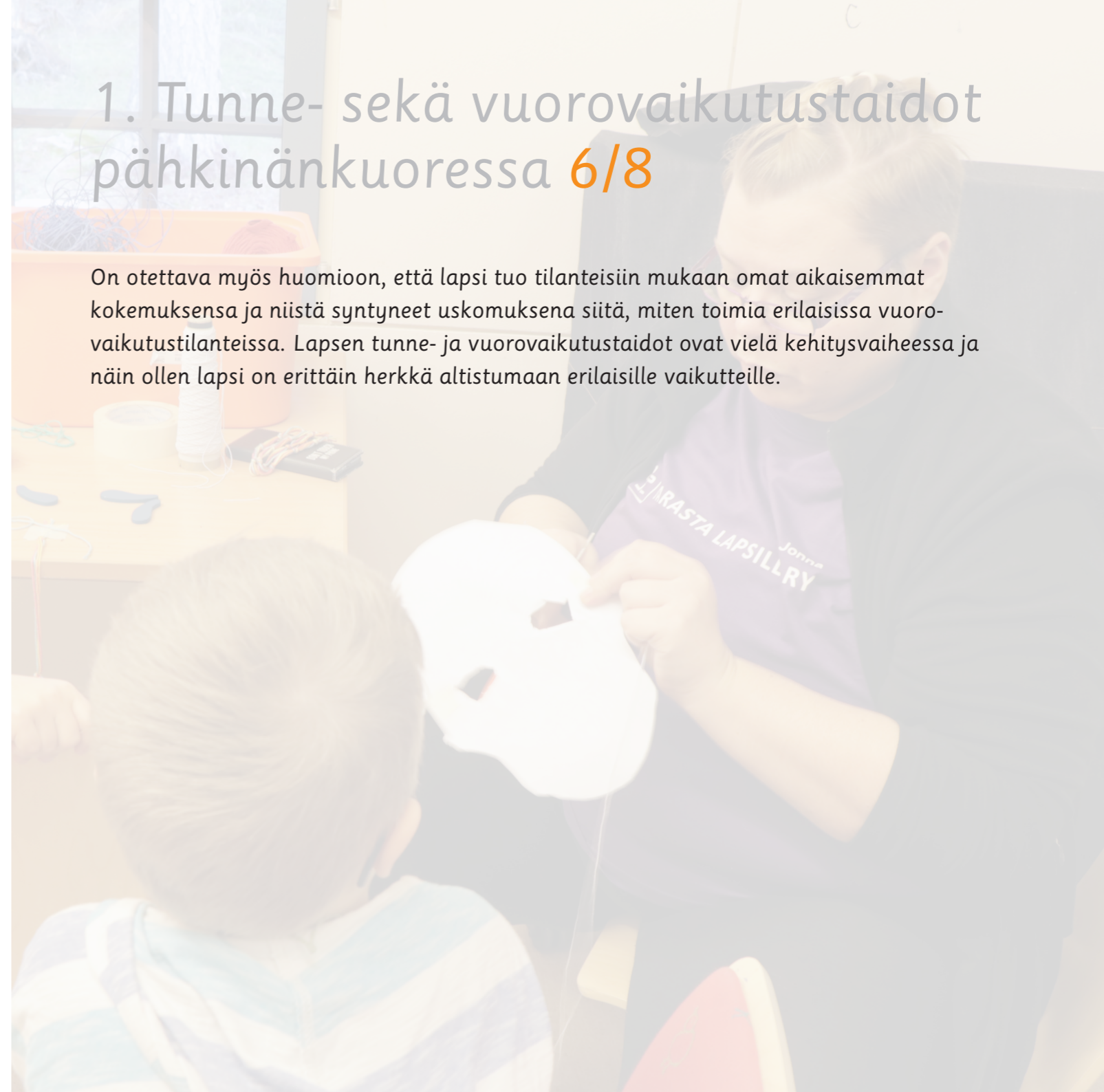
1. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot pähkinänkuoressa 5/8

Lapset tulkitsevat vuorovaikutustilanteita kokonaisuutena. Se mitä viestitämme kehollamme, äänensävyllämme ja katseellamme, kertoo lapselle aikeistamme paljon enemmän kuin ääneen lausutut sanat. Lapsen kokonaisvaltainen kehitys nojaa vahvasti lasta ja tätä ympäröivän sosiaalisen todellisuuden väliseen vuorovaikutukseen. Vain vuorovaikutuksen avulla lapsi pääsee osalliseksi erilaisiin sosiaalisiin yhteisöihin.

Leiritöinnässä onkin tärkeää ottaa lapset huomioon niin yksilöinä, kuin osana ryhmää. Leiriohjaajat ovat tässä avainasemassa toimittaessa lasten parissa.

1. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot pähkinänkuoressa 6/8

On otettava myös huomioon, että lapsi tuo tilanteisiin mukaan omat aikaisemmat kokemuksensa ja niistä syntyneet uskomuksensa siitä, miten toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Lapsen tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat vielä kehitysvaiheessa ja näin ollen lapsi on erittäin herkkä altistumaan erilaisille vaikutteille.

1. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot pähkinänkuoressa 7/8

Vuorovaikutuksen tukemisessa korostuu siis ohjaajan oma rooli ja mallin näyttäminen. On osa ammatillisuutta arvioida keneltä voi mitään kysyä ja ketä voi mitenkään lähestyä. On tärkeitä osata pysähtyä ja kuunnella, sekä tarvittaessa ohjata lasta löytämään sanat omille tunteilleen ja ajatuksilleen.

Lasta ohjaavan aikuisen ammatillisuuden tulee olla lapsikeskeistä. Ohjaajan tulee kyetä tunnistamaan omat reagointi- ja toimintatapansa, jotta välttyään turhilta tunteenpurkauksilta, jotka voivat pahimmassa tapauksessa vääristää tai tuhota rakentavan vuorovaikutuksen.

1. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot pähkinänkuoressa 8/8

Tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen harjoittelu on prosessi, joka ei toki harjaannu yhdessä leiriviikonlopussa. Ottamalla näitä taitoja tukevan otteen sekä suunnittelemalla leiritoimintaan taitoja edistäviä toimintoja, leikkihetkiä, on kehitys nähtävissä viimeisellä leirikerralla, kun katsotaan taaksepäin ja tutkaillaan sitä mistä ollaan liikkeelle lähdetty ja mihin päädytty.

2. Toiminnan päätavoitteet

- Lasten omien tunne- sekä vuorovaikutustaitojen edistäminen.
- Lapsen itsearvostuksen, itsetuntemuksen sekä itseluottamuksen vahvistaminen.
- Lapsen sosiaalisten taitojen ja hyvien kaverisuhteiden vahvistaminen.
- Antaa lapselle kokemus nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta.

3. Ryhmän kehittyminen

Leiritoimintaa suunniteltaessa ei vielä ole tietoa siitä, millainen ryhmä leirille on lopulta tulossa ja kuinka lasten henkilökemiat kohtaavat. Ryhmäytyminen kestää jopa kolmannen viikonloppuun asti, etenkin jos leirille tulee vielä toisena viikonloppuna uusia lapsia. Näin ollen tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen suunnitelmallinen harjoittelu on hyvä kohdentaa vasta kolmannesta leiriviikonlopusta eteenpäin.

Ryhmän rakentuminen on oppimista, ajan myötä lapset oppivat yhä paremmin toimimaan yhdessä.

Jokaisen ohjaajan on hyvä muistutella mieliin ryhmän kehittymisen vaiheet, jotka ovat:

1. Ryhmän muotoutuminen
2. Ryhmän kuohunta – yhteenkuuluvuus kasvaa, lasten erot tulevat esiin, konfliktit ja mielipide-erot yleisiä
3. Ryhmän yhteistoiminnan syntyminen, normiutumisen
4. Ryhmän kypsä toiminta – parhaimmillaan yhteistyö on tehokasta ja tavoitteellista, erimielisyydet ja kielteiset tunteet osoitetaan ja osataan käsitellä
5. Ryhmän hajoaminen – leiritoiminnan päättyminen, viimeinen leiriviikonloppu

Ryhmä ei aina kulje ensimmäisestä vaiheesta viidenteen vaiheeseen, vaan välillä palataan kypsästä toiminnasta ryhmän kuohuntaan ja sieltä taas yhteistoiminnan syntymiseen. Jokaisen ryhmän polku on yksilöllinen ja näin on myös leiritoiminnassa.

4. Lasten kehitysvaiheiden huomioiminen leiritoiminnassa

Kehitysvaiheiden huomioimisessa on otettu tarkasteluun leiritoimintaan osallistuvien lasten ikäluokat. Leiritoiminta on suunnattu 9–13 vuotiaille lapsille, mutta usein saattaa nuorempi (7–8-vuotias) sisarus olla toiminnassa mukana.

Miten voisit siis konkreettisesti toimia, jotta vuorovaikutuksellinen suhde lasten kanssa pääsee syntymään ja ovi lasten tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen vahvistamiseen aukeaa.

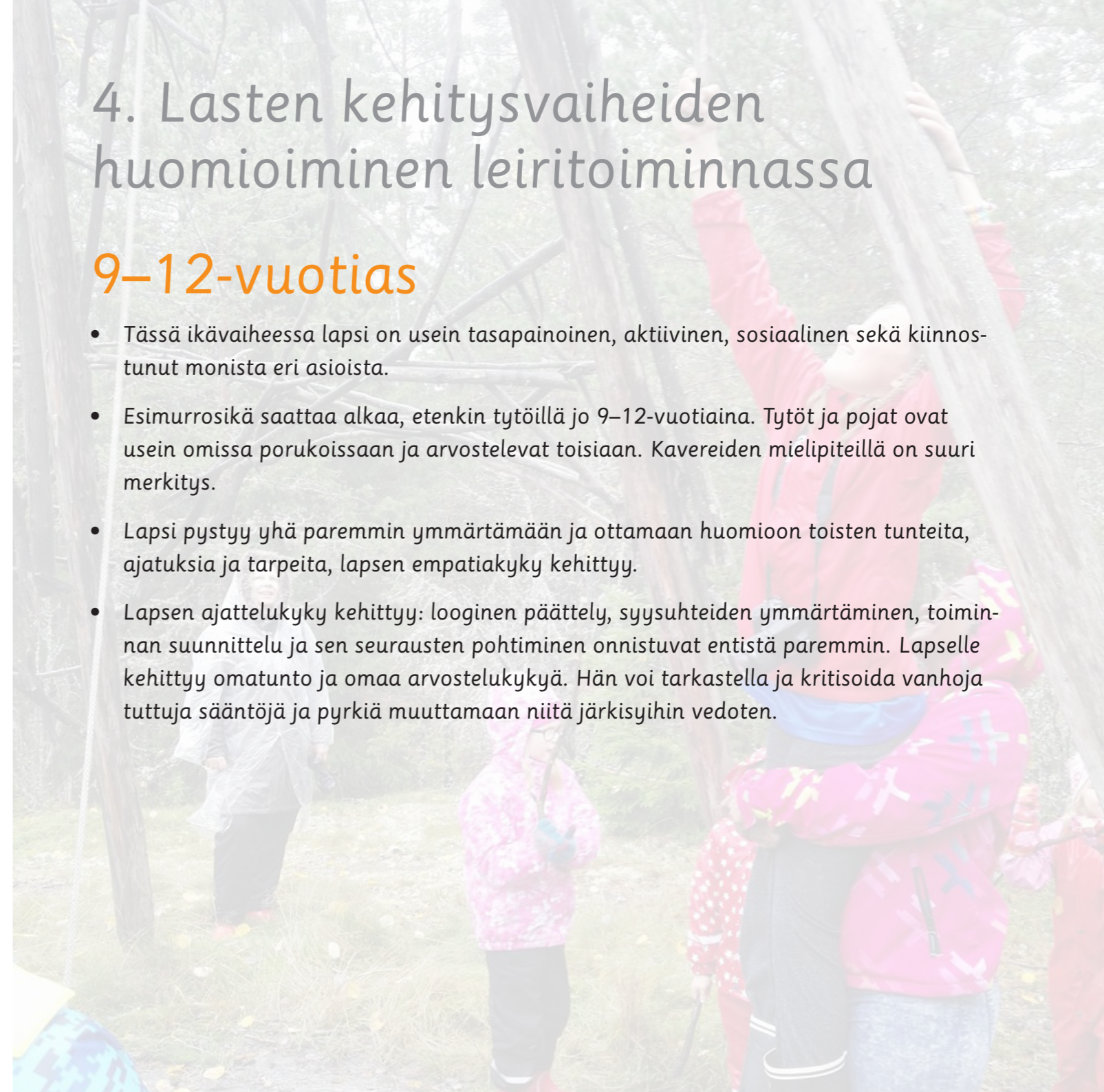
7–9-vuotias

- Alakouluikäinen lapsi on usein sopeutuva, seesteinen, innokas ja nopea oppimaan uutta sekä yhteistyökykyinen. Ajoittain esiin saattaa nousta uhmakkuutta sekä takeruvuutta, etenkin uusia haasteita ja tilanteita kohdatessa.
- Lapsen elämään pitäisi tässä vaiheessa kuulua vielä paljon leikkimistä sekä huoletonta omaehtoista touhuilua. Aikuisen valvonta ja ohjeet alkavat pikkuhiljaa elää lapsen omana sisäisenä oppaana, omatuntona. Lapsi voi itse säädellä toimintaansa eri tavoin kuin ennen, tämä vahvistaa lapsen itsetuntoa ja luo uudenlaista itsenäisyyden tunnetta.
- Lapsen on tässä ikävaiheessa helpointa ajatella asioita, joita hän voi itse nähdä, tuntea tai käsitellä. Ryhmään kuulumisen tunne ja ystävien merkitys on tärkeä.

4. Lasten kehitysvaiheiden huomioiminen leiritoiminnassa

9–12-vuotias

- Tässä ikävaiheessa lapsi on usein tasapainoinen, aktiivinen, sosiaalinen sekä kiinnostunut monista eri asioista.
- Esimurrosikä saattaa alkaa, etenkin tytöillä jo 9–12-vuotiaina. Tytöt ja pojat ovat usein omissa porukoissaan ja arvostelevat toisiaan. Kavereiden mielipiteillä on suuri merkitys.
- Lapsi pystyy yhä paremmin ymmärtämään ja ottamaan huomioon toisten tunteita, ajatuksia ja tarpeita, lapsen empatiakyky kehittyy.
- Lapsen ajattelukyky kehittyy: looginen päättely, syysuhteiden ymmärtäminen, toiminnan suunnittelu ja sen seurausten pohtiminen onnistuvat entistä paremmin. Lapselle kehittyy omatunto ja omaa arvostelukykyä. Hän voi tarkastella ja kritisoida vanhoja tuttuja sääntöjä ja pyrkiä muuttamaan niitä järkisyihin vedoten.

4. Lasten kehitysvaiheiden huomioiminen leiritoiminnassa

12–15-vuotias

- Nuoruusikä on ensimmäisen kolmen ikävuoden ohella tärkein vaihe persoonallisuuden kehityksessä. Persoonallisuudella tarkoitetaan suhteellisen pysyviä taipumuksia ajatella, tuntea ja käyttäytyä.
- Oma keho muuttuu lapsen vartalosta aikuisen mittoihin, seksuaalisuus voimistuu ja tunne-elämässä kuohuu. Kehittyvät ajattelutaidot avaavat nuorelle uuden maailman ja suhde muihin, erityisesti omiin vanhempiin, muuttuu merkittävästi.
- Psykkinen kehitys etenee kuitenkin fyysistä kehitystä hitaammin. Mielen yritys sopeutua tilanteeseen näkyy usein lapsenomaisena käytöksenä, taantumana. Lapsenomainen käytös voi ilmetä uhona, rivoina puheina ja röyhkeänä käytöksenä. Myös levottomuus, epäsiisteys, piereskely, kiroilu, uppiniskaisuus ja aggressiivisuus saattavat lisääntyä. Tällainen käytös on normaalia ja menee aikanaan ohi. Taantuma on kehityksellisesti välttämätön vaihe nuoruudessa.

Lasta on siis tarkasteltava kokonaisvaltaisesti sekä oman ikätasonsa mukaisesti. Leiritoiminnassa on huomioitava lasten ikäerot ja annettava kaikille mahdollisuus olla lapsi ja toimia sen mukaisesti, toki sääntöjä noudattaen. Tunne- sekä vuorovaikutustaidot vahvistuvat yhdessä tekemällä ja tutkailemalla. Ryhmässä toimiminen luo hyvää pohjaa näiden taitojen vahvistamiselle sekä sosiaalisten suhteiden rakentamiselle.

5. Askeleet vuorovaikutukselliseen kanssakäymiseen

- Katso henkilöä, joka puhuu.
- Ole kasvojen, ja katso puhujaa silmiin.
- Keskity kuuntelemaan, mitä hän sanoo.
- Ilmaise eleillä, ilmeillä ja lyhyillä ilmaisuilla, että kuuntelet toista.
- Odota vuoroasi, älä keskeytä.
- Malta olla kertomatta heti omia kokemuksiasi.
- Sano, mitä haluat sanoa.
- Kysy toiselta täydentäviä kysymyksiä.
- Kerro ajatuksistasi tai tunteistasi.
- Rohkaise ja kannusta toista tarvittaessa.
- Voit myös toistaa lyhyesti kuulemasi ja näin varmistaa, että olet ymmärtänyt oikein.

Muistathan ottaa huomioon vuorovaikutuksen sekä tunnetaitojen yksilöllisen kehityksen ja lapsen erityistarpeet. Jokainen lapsi on erilainen. Vuorovaikutuksellinen suhde ei aina synny heti ensimmäisen viikonlopun aikana, vaan vaatii usein muutaman tapaamisen sekä yhteistä toimintaa.

6. Viisi askelta voimakkaiden tunteiden kohtaamiseen

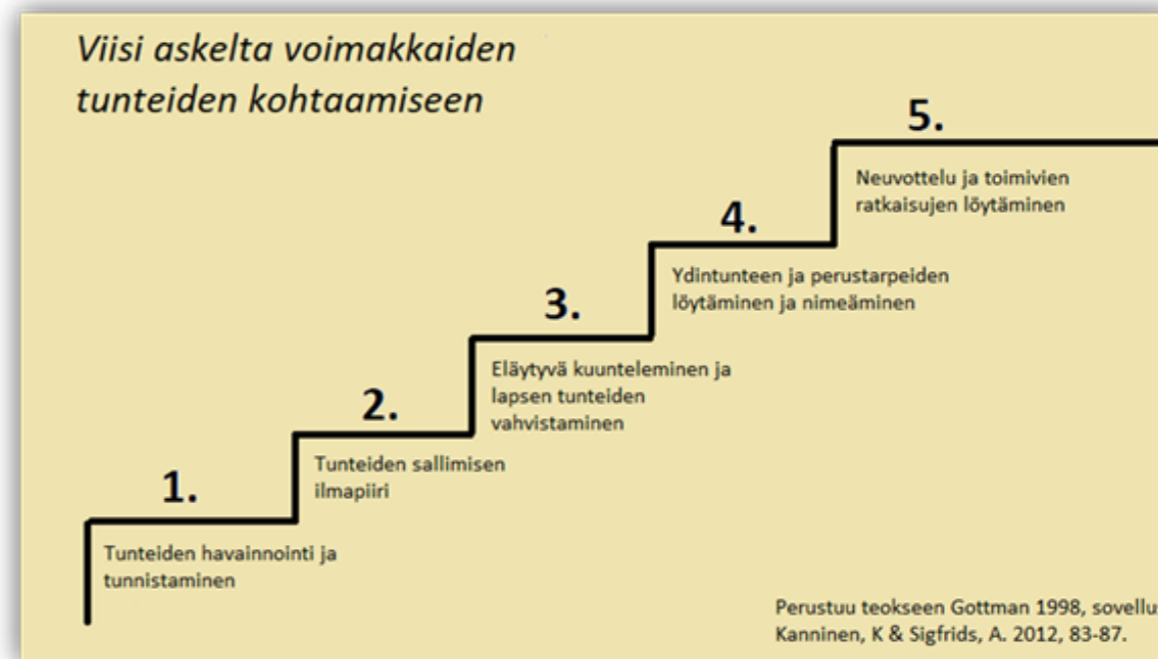
Kanninen ja Sigfrids (2012) tuovat hyvin esiin sen, että saadakse yhteyden lapseen, tulee tätä kuulla aidosti ja virittäytyä lapsen tunteisiin ja kokemuksiin. Lapselle kuuluu välittyä tunne siitä, että hänet huomioidaan ja hänen tunteitaan ymmärretään, myös silloin kun lapsi ei niitä itse ymmärrä tai osaa käsitellä.

Kuvassa on viisi askelta voimakkaiden tunteiden kohtaamiseen. Nämä askeleet, tunteesäätely tulisi jokaisen omaksua itselleen käyttöön lasten parissa työskenneltäessä. Askeleet pohjaavat hyvin tunnetaitojen ja tunnekasvatuksen käsittelyä yhdessä lapsen kanssa. Myös leiritoimintaan sekä sen ohjaajille, koen hyödylliseksi näihin askeleisiin tutustumisen.

1. Ensimmäisessä askeleessa keskitytään tunteiden tunnistamiseen, joka on pohja seuraavalle askeleelle. Lasta tulee havainnoida sekä huomioida lapsen eleitä, ilmeitä ja äänen sävyjä, lapsi viestittää käyttäytymisellään, kun hänellä ei ole sanoja taustalla oleville tunteille.
2. Seuraava askel on viestintää tunteiden sallimisesta. Lasta tulee rohkaista kertomaan tunteistaan, eikä niitä tule välttää tai väheksyä. Lapsen tunteille on annettava tilaa, mutta aikuisen tulee myös ennakoida ja osata katkaista tilanne, jos näyttää sille, että lapsi ei kykene tunteiltaan rauhoittumaan. Tarvitaan vahvaa osaamista ymmärtää lapsen tunteiden laukaisevia tekijöitä, sekä tilannetajua pysähtyä erinäisiin tilanteisiin ja pohtia niitä yhdessä lapsen kanssa.
3. Kolmannessa askeleessa ollaan asian ytimessä. Aikuisen tulee keskittyä lapseen ja tämän kertomaan sekä viestittämään asiaan. Lapsi kokee tärkeäksi tunteen siitä, että häntä kuullaan ja hänestä ollaan oikeasti kiinnostuneita. Aikuinen pystyy eleillään, empaattisuudellaan osoittamaan tämän lapselle. Lapsi ei välttämättä kykene erottamaan tunteita toisistaan tai ei ymmärrä kokemaansa, jolloin aikuinen voi kysyä lapselta tarkentavia kysymyksiä kuten: ”Voisiko olla niin että sinusta tuntui...” tai

”Minulle tuli sellainen tunne, että sinä...”. Tarkoitus on palauttaa kuulemansa lapselle omin sanoin, jolloin lapsi usein tuntee tullessa kuulluksi ja ymmärretyksi.

4. Neljännessä vaiheessa autetaan lasta nimeämään tunteet, joka auttaa lasta rauhoittumaan ja selvittämään ajatuksiaan. Tässä vaiheessa on hyvä nähdä perustarpeet tunteiden taustalla, mistä mikäkin tilanne on lähtenyt liikkeelle ja mitä tuntemuksia se on lapsessa aiheuttanut. Voidaan yhdessä miettiä sitä, miten tilanteessa voisi toimia toisin. Lapselle tulee kuitenkin tehdä selväksi, että tunteiden tunteminen on sallittua, niiden ilmaisua voi jokainen harjoitella ja kehittää.
5. Viimeinen vaihe sisältää rauhassa lapsen kanssa keskustelun ja ratkaisuiden hakemista. Tuodaan edelleen esille se, että tunteiden tunteminen ja näyttäminen ei ole ongelma, vaan se, minkälaisen käyttäytymisen lapsi tilanteessa valitsee ja lähdetään siihen hakemaan vaihtoehtoisia toimintatapoja.

7. Minä ohjaajana

- Ohjaajina toimimme leirin vastuullisina aikuisina yhdessä muiden ohjaajien kanssa. Yhdessä luodaan hyvän meiningin ilmapiiri, johon jokainen voi tuntea olevansa tervetullut. Huomioidaan lapset niin yksilöinä kuin ryhmän jäsenenäkin, tehdään ja touhutaan yhdessä, lapsia kuunnellen.
- Ohjaajina kannamme vastuun lapsen fyysisestä ja henkisestä hyvinvoinnista sekä turvallisuudesta leirin ajan. Toimimme esimerkkeinä lapsille ja siksi noudatammekin yhdessä luotuja sääntöjä, mallia näyttäen. Ohjaajina meillä on monia rooleja mm. rajojen asettaja, kuuntelija, ilmapiirin luoja, lohdutuksen antaja, motivoija sekä ajoittain olemme aikuisia, joita vastaan voi harjoitella pientä kapinointia. Tämä kaikki on osa leirinluonnetta.
- Ohjaajina meidän tulee kyetä hallitsemaan ja hillitsemaan omia tunteitamme. Meidän tulee pystyä sääntelemään tunteiden ilmaisemisen voimakkuutta ja tukea myös lapsia siihen, sillä heillä tätä taitoa ei vielä välttämättä ole.
- Kun tuntuu sille, että omat tunteet kuumenevat on tärkeätä, että niistä voi puhua muille ohjaajille. Ohjaajaporukkana toimimme toistemme voimavarana sekä tukena. Voimme yhdessä käydä läpi erilaisia tilanteita ja hakea niihin ratkaisuja sekä yhteisiä toimintatapoja, ohjaajana et ole yksin.
- Toimimalla luonnollisesti ja olemalla oma itsesi, annat myös lapsille mahdollisuuden rentoutua ja olla oma itsensä. Vieressä ajatuksia hyvästä ohjaajasta:

- Olen empaattinen • Olen joustava • Olen läsnä ja kuuntelen • Välitän aidosti • Asenteellani on merkitystä • Olen turvallinen aikuinen • Tuen lapsia tunteiden näyttämässä ja sanoittamisessa • Noudataan yhteisiä sääntöjä • Olen täsmällinen • En kiirehdi • En tuomitse • Puutun aina kiusaamistilanteisiin • Puhallan yhteen hiileen muiden ohjaajien kanssa, en vedä mattoa toisen ohjaajan jalkojen alta • Olen innostava ja lapsia toimintaan aktivoiva • Toimin esimerkkinä • Vuorovaikutuksellinen suhde rakentuu avoimuuteen sekä luottamukseen •

8. Lopuksi

Lasten tunnetaitojen sekä vuorovaikutuksen tukeminen on pitkälinen prosessi. Leiriviikonloppujen aikana tehtävä työ on hyvin pieni osa kokonaisuutta, mutta tärkeä sellainen. Isoin työ on vanhemmilla ja se tehdään kotona. Voimme ohjaajina antaa eväitä lapsille ja näyttää mallillamme suuntaa, pienestä kipinästä voi syntyä isokin tuli. Mahdollisuuksia on monia.

Ohjaajina meidän on tärkeää tunnistaa omat sisäiset taitomme sekä reagoitavat erilaisten tunteiden villitessä lapsissa. On hyvä tutkailla itseään ja pohtia sitä, mistä sisältämme kumpuavat tavat ja ajatukset ovat lähtöisin ja kuinka niihin voisi vaikuttaa sekä tarvittaessa myös muokata, harjoituttaa.

Tunne – sekä vuorovaikutustaitojen vahvistaminen ei aina ole helppoa, mutta meiltä jokaiselta löytyy valmiudet, jotka täytyy vain valjastaa käyttöön. Yhdessä tekemällä, pohtimalla ja kokeilemalla löydämme varmasti oikean polun mitä kulkea. Ohjaajina onkin hyvä löytää yhteinen sävel ja toimintatapa lasten kanssa toimimiseen. Se selkeyttää toimintaa ja luo lapsillekin turvallisen olon ja ympäristön missä harjoitella erilaisia taitoja.

Oppaan lopusta löydät Materiaalipankin, johon on koottu erilaisia tehtäviä, pelejä ja leikkejä sisältäviä teoksia sekä nettisivustoja lasten tunne- sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Listattuna on myös erilaisia kortteja käytettäväksi toimintaan lasten parissa.

9. Materiaalipankki

PELIT, LEIKIT & TEHTÄVÄT

Mannerheimin lastensuojeluliitto:

www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/tukioppilastoiminta/tehtavakortit/

Leikkipankki:

leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/kaikki

Toivakka & Maasola:

Itsetunto kohdalleen! Harjoituksia vuorovaikutustaitojen oppimiseen.

Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen:

Tunne- ja turvataitoja lapsille

Neuvokas perhe:

Esim. Minä olen - tehtäväpaperi

neuvokasperhe.fi/node/175

Satupalvelu:

Lyhyitä opettavaisia satuja. Joka sadun lopussa on muutama kysymys ja tehtävä yhdessä pohditavaksi.

www.satupalvelu.fi/#/etusivu

KORTTEJA KÄYTTÖÖN

Ilmaiset:

Mahti tunnekortit, tulostettavissa:

www.tukiliitto.fi/tukiliitto-ja-yhdistykset/kehittamistoiminta/paattyneet-hankkeet/mahti-projekti/mahti-tunnekortit/

Skillikortit, harjoitteita perusliikkumistaitojen kehittämiseen: www.skillilataamo.fi/

Maksulliset:

Pesäpuu ry:

- Vahvuuskortit

- Lasten vahvuuskortit

- Nallekortit

- Kaloillakin on tunteet

verkkokauppa.pesapuu.fi/category/2/korttisarat-jat-pelit

Maaretta Tukiainen:

- Pohjolan voimaeläinkortit

(adlibris, cdon, booky)

10. Lähteet ja hyödyllistä luettavaa

Ahonen, L. 2017. (toinen painos). Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Denham, S & Brown, C. 2010. "Plays Nice With Others": Social-Emotional Learning and Academic Success. *Early education and development*, 21(5), 652–680. Taylor & Francis Group, LLC. Viitattu 7.1.2019.

https://www.researchgate.net/publication/225280386_Plays_Nice_With_Others_Social-Emotional_Learning_and_Academic_Success

Form, K & Koppinen, M-L. 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jalovaara, E. 2006. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus Oy.

Jääskinen, A-M. 2017. Mitä sä rageet? Lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen. Helsinki: Lasten keskus ja kirjapaja Oy.

Kanninen, K & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kemppinen, P & Rouvinen-Kemppinen, K. 1998. Vuorovaikutuksen aarrearkku. Vinkkejä kasvattajille. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. N.d. Lapsen

kasvu ja kehitys. Viitattu 08.03.2019.

www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/
Myllyviita, K. 1-3. painos 2016, 2017. *Tunne tunteesi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Duodecim Oy.

Mäkelä, J. 2011. Vuorovaikutus ja ilo lapsen kehityksen tukena. Viitattu 13.2.2019.

www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136176/M%C3%A4kel%C3%A4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen Mielenterveysseura. n.d. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Viitattu 02.02.2019.

www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/ihtisuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia

Toivakka, S & Maasola, M. 2011. Itsetunto kohdalleen! Harjoituksia itsetuntemuksen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilén, M., Leppämäki, P & Ekström, L. 3. Uudistettu painos, 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy

OTA YHTEYTTÄ:

PARASTA LAPSIILLE RY

Puh. 09 350 8630

info@parastalapsille.fi

www.parastalapsille.fi